Ազգ
Azg
armenian daily

Փետրուար 2 Երեքշաբթի 1993

օրաթերթ
Գ տարի, թիվ 17 (268)
գինը 3օ.
դասիչ 69149

Երեւան 375010
Հանրապետության 47

հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU

Աբխազիա

Սուխումի ռուսները, հայերը եւ հույները ՄԱԿ-ից պաշտպանություն են խնդրում

Սուխումի ռուս, հայ եւ հույն բնակչությունը դիմել է ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալիին, Ռուսաստանի, Հունաստանի, Հայաստանի եւ Վրաստանի ժողովուրդներին եւ կառավարություններին, կոչ անելով «միջամտել իրադարձությունների ընթացքին, ստեղծել մշտական գործող միջազգային մարմին Սուխումի ազգային փոքրամասնություններին մարդասիրական օգնություն ցույց տալու համար, ինչպես նաեւ ուղարկել իրենց դիտորդներին, ապահովել մեր մարդկային իրավունքների պահպանությունը»: Ինչպես հաղորդում են Ռուսաստանում Աբխազիայի մշտական ներկայացուցչությունից, դիմումի մեջ նշվում է, որ «գրավված քաղաքում կենսական մթերքները բաշխվում են ըստ ազգային հատկանիշի՝ միայն վրացիներին: Մեզանից նրանք, ովքեր փորձում են թողնել քաղաքը, ենթարկվում են կողոպուտի եւ բռնությունների»: ■

ԳԽ

Սկզբունքային վեճ. Վերջը չի երեւում

ՀՀ Գերագույն խորհրդի արտահերթ նիստը, որը հրավիրվել էր Հայաստանի Հանրապետության 1993 թ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի քննարկման նպատակով, իր աշխատանքները շարունակեց եւ շաբաթ օրը, եւ երեկ, սակայն այդպես էլ գործը վերջնական քվեարկության չհասավ:

Հունվարի 30-ին ելույթ ունեցող պատգամավորները հիմնականում համերաշխ էին մեկ հարցում՝ ծրագիրը ներկայացված տեսքով ընդունելի չէ:

Այդ օրը հրապարակվեցին նաեւ խորհրդարանում ներկայացված կուսակցությունների խմբակցությունների կարծիքները: ՀՌԱԿ-ը եւ ՀՅԴ-ն առաջարկեցին չընդունել ծրագիրը, միաժամանակ գտնելով, որ լուրջ փոփոխություններ են անհրաժեշտ նաեւ կառավարության կազմում: ՀՀՇ խմբակցությունը կարեւորեց ծրագրի ընդունումը, գտնելով, որ մերժելու դեպքում երկրում քաոս է տիրելու:

Երեկ խորհրդարանը հիմնականում լսում էր կառավարության ներկայացուցիչներին: Արդյունաբերության, գյուղատնտեսության, վառելիքի եւ էներգետիկայի, տրանսպորտի եւ հաղորդակցության, ֆինանսների նախարարները պատասխանելով պատգամավորների կողմից բարձրացված հարցերին, կրկին փորձեցին պաշտպանել կառավարության ծրագիրը:

Այս տեսակետից հատկապես բավականին բուռն էր էկոնոմիկայի նախարար, փոխվարչապետ Հրանտ Բագրատյանի խոսքը: Նա նորից շեշտեց, որ ծրագիրն այլընտրանք չունի, քանզի այն ծառայում է շուկայական տնտեսության անցմանը:

Այլ բնույթի էր ՀՀ վարչապետ Խոսրով Հարությունյանի ելույթը. ընդգծելով, որ ներկայացված փաստաթուղթը կառավարության կողմից է ընդունված եւ որպես այդպիսին ինքը եւս պատասխանատվություն է կրում նրա համար: Պրն. Հարությունյանը հայտնեց նաեւ, որ նա սկզբունքային տարաձայնություններ ունի ծրագրի հեղինակների հետ: Ըստ վարչապետի, անցումը շուկային այլընտրանք իսկապես չունի, սակայն պետք է ճշտել, թե ինչ ձեւերով են դրան գնում՝ այսպես կոչված «շոկային թերապիայի», որի ջատագովն է Հրանտ Բագրատյանը, թե սոցիալական ուղղվածությունը պահպանելով: Եւ քանի որ դա լուրջ քաղաքական խնդիր է, Խոսրով Հարությունյանի կարծիքով, այն պետք է որոշվի Գերագույն խորհրդի կողմից:

Այս թեզը պաշտպանեցին նաեւ ՀՀ ԳԽ տնտեսական ինքնուրույնության, ֆինանսավարկային հանձնաժողովների կարծիքները ներկայացնող Ռուբեն Թորոսյանը եւ Լեոնիդ Հակոբյանը, ինչպես նաեւ ՀՀ Գերագույն խորհրդի նախագահի տեղակալ Արտաշես Թումանյանը:

Առաջին անգամը լինելով խորհրդարանը պետք է հաստատեցնի Հայաստանի տնտեսական զարգացման հետագա ընթացքը: Այս հանգամանքը եւ այն, որ վարչապետն ու փոխվարչապետն, ըստ էության տարբեր մոտեցումներ ունեն այդ խնդրին, բավականին բարդ դրության առջեւ է կանգնեցնում պատգամավորներին:

Այսօր Գերագույն խորհուրդը կշարունակի իր աշխատանքները: Սպասվում է, որ ելույթ կունենան հանրապետության նախագահը, փոխնախագահը եւ ՀՀ ԳԽ նախագահը:

Հ. Պ.

Ճակատ

ՂՈՉԱԶԻ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ ԹՇՆԱՄՈՒ ԳՐՈՀԸ ԿԱՍԵՑՎԵՑ

Ինչպես հաղորդում են ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերի շտաբից, հունվարի 31-ի վաղ առավոտյան ժամը 7.30-ից սկսած ադրբեջանական կազմավորումները ուժգին հրետակոծության են ենթարկել Լաչինի մարդասիրական միջանցքի հյուսիսային մատույցների հայկական պաշտպանական դիրքերը: Հրետանային նախապատրաստությունից հետո թշնամու հետեւակը փորձել է գրոհել Ղոչազ գյուղի պաշտպանական դիրքերի ուղղությամբ, սակայն ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերն ուժգին հակահարված են տվել թշնամուն՝ ստիպելով նահանջել նախնական դիրքերը: Մարտերի ընթացքում, ականատեսների վկայությամբ, ադրբեջանական բանակը կենդանի ուժի զգալի կորուստներ է կրել: Նախնական տվյալներով, հայկական կողմից զոհվել է մեկ եւ վիրավորվել ութ զինվոր: ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերը շարունակում են վստահորեն վերահսկել միջանցքը: Գորիս-Լաչին-Ստեփանակերտ ճանապարհը գործում է անխափան:

Ըստ նույն աղբյուրների՝ երեկ եւ նախորդ գիշեր իրադրությունը Լեռնային Ղարաբաղի ռազմաճակատներում համեմատաբար հանգիստ է եղել: Մինչդեռ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունից հայտնում են, թե իբր Լեռնային Ղարաբաղի տարածքից հրթիռակոծվել եւ հրետակոծվել են Ադրբեջանի Աղդամ եւ Ֆիզուլի շրջկենտրոնները: Ադրբեջանական աղբյուրները հայտնում են նաեւ, թե փետրվարի լույս 1-ի գիշերը ադրբեջանական հակաօդային պաշտպանության ուժերին հաջողվել է Ղարաբաղի հյուսիսում խփել հայկական ռազմական մի ուղղաթիռ: Ըստ այդ աղբյուրների, շաբաթ եւ կիրակի օրերին ոչնչացվել է երեք հայկական ռազմական ինքնաթիռ: Եւ Հայաստանի պաշտպանության նախարարությունից, եւ ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերի շտաբից հերքեցին ադրբեջանական կողմի տարածած այդ տեղեկությունները հայտարարելով, որ դրանք բացարձակապես չեն համապատասխանում իրականությանը: Նույն աղբյուրներից տեղեկացանք նաեւ, որ ադրբեջանական զանգվածային լրատվության միջոցները հայտարարել են, թե իբր երեկ Հայաստանի տարածքից լայնածավալ հարձակման են ենթարկվել Ադրբեջանի մի շարք սահմանամերձ շրջաններ: Այս լուրերը նույնպես բացարձակապես անհիմն են: Ինչպես հայտնեցին Հայաստանի պաշտպանության նախարարության լրատվական ծառայությունից, երեկ եւ նախորդ գիշեր իրադրությունը հայ-ադրբեջանական սահմանի ամբողջ երկայնքով հանգիստ է եղել: ■

Հրետակոծվել են Կոռնիձորի պաշտպանական դիրքերը

Ինչպես Գորիսից հաղորդում է մեր թղթակից **Վաժիկ Բաբաջանյանը**, երեկվա ընթացքում շրջանի սահմանամերձ գյուղերում իրադրությունը համեմատաբար հանգիստ է եղել: Սակայն, ինչպես Կոռնիձորի ինքնապաշտպանական շտաբից հաղորդում է Ռուբիկ Բալասանյանը, ադրբեջանցիների կողմից նկատվում է Կոռնիձորի պաշտպանական դիրքերին մոտենալու միտում: Երեկ երեկոյան ժամը 18-ից սկսած, ադրբեջանական Գյուլեբիրդ բնակավայրի կողմից հրետակոծվել են Կոռնիձորի հայկական պաշտպանական դիրքերը: Ժամը 20-ի դրությամբ հայկական ինքնապաշտպանական ուժերը ձեռնպահ էին մնում պատասխան գործողություններից: Հայաստանի սահմանամերձ մյուս շրջաններում երեկ եւ նախորդ գիշեր լուրջ միջադեպեր չեն արձանագրվել:

Մինչդեռ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունից հայտնում են, թե Հայաստանի տարածքից հրետակոծվել եւ գնդակոծվել են Ադրբեջանի Գեդաբեկի, Ղուբաթլիի եւ Զանգելանի շրջանները: Տուժածների մասին տեղեկություններ չեն հայտնվում: ■

Մի՞թե

Թուրքիան պատրաստվում է Հայաստանին էներգիա տրամադրել

Մեզ հասած չճշտված տեղեկությունների համաձայն, օրերս Մոսկվայում Թուրքիայի դեսպանը հայտարարել է, թե շուտով թուրքական կողմը կլուծի Հայաստանին էներգիա մատակարարելու հարցը: Նման արձագանքը պայմանավորված է այն հայտարարությամբ, որով մի քանի օր առաջ հանդես եկավ Հայաստանի ղեկավարությունը: Ինչպես հայտնի է, այն վերաբերում էր հայկական ԱԷԿ-ի վերաբացմանը: Թուրքիային լրջորեն սկսել է մտահոգել Հայաստանի ատոմակայանի վիճակը, այդ իսկ պատճառով էլ, ըստ երեւույթին, հետեւել է նման արձագանք: Դեսպանը նախկինում էլեկտրաէներգիա չտալու փաստը կրկին կապել է տեխնիկական դժվարությունների հետ: Մեր կարծիքով, այդ հարցում որոշակի ազդեցություն է ունեցել նաեւ Հայաստանի նախագահի հասցեին պատվիրակության այցը Թուրքիա: Պատվիրակության անդամներից մեկը՝ Դավիթ Շահնազարյանը Թուրքիայից պատրաստվում էր մեկնել Եվրոպա, ըստ երեւույթին մասնակցելու Ղարաբաղյան խնդրի շուրջ տարվող հնգակողմ բանակցություններին, իսկ Ժիրայր Լիպարիտյանը նախնական ծրագրի համաձայն երեկ երեկոյան պետք է վերադառնար Երեւան: Առայժմ դժվար է գնահատական տալ նաեւ այդ այցի արդյունքներին, բայց նախապես կարող ենք տեղեկացնել, որ թուրքական կողմը պահպանում է այն հստակ դիրքորոշումը, թե Հայաստանի հետ դիվանագիտական հարաբերություններ կհաստատվեն միայն այն դեպքում, երբ Ղարաբաղի խնդիրը լուծվի Բաքվի առաջարկած տարբերակով:

Սակայն գուցե Հայաստանին էլեկտրաէներգիա տրամադրելու Թուրքիայի որոշումը առաջին հերթին պայմանավորված է Ռուսաստանի միջնորդությամբ, որ նա արել էր վերջերս, փոխարենը իր հերթին Թուրքիային խոստանալով գազ:

Ա. Հ.

Գազ

Ծավալները առայժմ չեն ավելացել

Ինչպես մեր թղթակցին հաղորդեցին Հայաստանի կառավարության մամուլի ծառայությունում, վերջին երկու օրերի ընթացքում գազի մուտքը հանրապետություն չի անցել 3 մլն. խմ.-ից: Այն լիովին տրվում է ջերմաէլեկտրակայաններին եւ այսօրվա դրությամբ ստացվում է 19,5 մլն. կվտ/ժամ էլեկտրաէներգիա: Նախկինի համեմատ ավելացած էլեկտրաէներգիան տրվում է հանրապետության շրջանների կենսապահովման օբյեկտներին: Կառավարության մամուլի ծառայությունից հայտնեցին նաեւ, որ մայրաքաղաքի բնակչությանը էներգամատակարարման բարելավման հարցը կքննարկվի գազի ծավալների ավելացումից հետո: ■

Շեւարդնաձեն դրական է գնահատում Աբխազիայի մասին ՄԱԿ-ի ընդունած որոշման հարցում Ռուսաստանի դերը: Վրաստանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեն դրական է գնահատում ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի որոշումը, ըստ որի խաղաղապահ զորքեր մտցնելու նպատակով Վրաստան է ժամանելու ՄԱԿ-ի աշխատախումբը: Երկուշաբթի օրվա իր ռադիոելույթում Շեւարդնաձեն նշել է, որ բանաձեւի ընդունման ժամանակ «մեր պատվիրակությանը Նյու Յորքում մեծ օգնություն ցույց տվեցին Ռուսաստանի ներկայացուցիչները»: Վրաստանի ղեկավարի խոսքերով, «մենք դեմ չենք լինի, եթե Ռուսաստանը հետագայում եւս Աբխազիայի հարցով դրսեւորի այդպիսի կառուցողական դիրքորոշում»: Խոսելով ռուսական զորքերի Վրաստանում գտնվելու մասին, նա նշել է, որ «քանի դեռ մենք չունենք մեր բանակը, ռուսական բանակի ներկայությունն անհրաժեշտ է, առավել եւս սահմանապահ զորքերի»: Նրա խոսքերով, Ելցինն իրեն նամակ է հղել, որտեղ խոստացել է «դուրս բերել զորքերը Վրաստանից առաջին իսկ պահանջի դեպքում»:

Աշխարհ

Խորվաթները սպառնում են ընդլայնել հարձակումները

Խորվաթիայի նախագահը սպառնաց ընդլայնել հարձակումները Խորվաթիայի հարավի սերբական շրջանների վրա: Շաբաթավերջին ականապատված կամրջի պայթյունից առաջացած ճեղքը թեեւ վերանորոգվեց, սակայն հոսանքն ի վար ապրող ավելի քան 20 հազար մարդ դեռեւս գտնվում է հեղեղման վտանգի տակ: ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերը չկարողացան վերականգնել էլեկտրականությունը Բոսնիայի մայրաքաղաք Սարաեւոյում: ՄԱԿ-ի փրկարար խումբը կրակի էր ենթարկվել Ժնեւում ընթացող խաղաղության բանակցությունների ձախողումից հետո, շաբաթ օրը վերսկսված կռիվների ընթացքում:

Ֆրանսիան էվակուացնում է իր քաղաքացիներին

Ֆրանսիան կարողացավ իր 220 քաղաքացիներին անվնաս դուրս բերել Զաիրի մայրաքաղաք Կինշասայից, որտեղ երկու օր տեւած զինյալ բռնությունների հետեւանքով 65 հոգի զոհվեց: Դուրս բերվող ֆրանսիացիներն ապաստանեցին հարեւան Կոնգոյում, որտեղ մի օր առաջ 300 ուրիշ արտասահմանցիներ էին ապաստանել: Միեւնույն ժամանակ Զաիրը Բելգիային կոչ արեց չփորձել իր քաղաքացիների էվակուացումը զինվորների միջոցով:

Օզալը Վաշինգտոնում

Մ. Նահանգների պետքարտուղարության բանբեր Ռիչարդ Բուչերը հայտարարեց, որ հունվարի 28-ին անձնական այցելությամբ Վաշինգտոնում է գտնվում Թուրքիայի նախագահ Թ. Օզալը: Նա Վաշինգտոնում տեսակցել է եւրոպական հարցերի գծով պետքարտուղարի օգնական Թոմաս Նիլզի հետ: Վերջինս շեշտել է «թուրք դաշնակիցների կարեւորությունն ու Օզալի կատարած դերը»:

Նախագահ Քլինթոնն ու միասեռականությունը ամերիկյան բանակում

Մ. Նահանգների նախագահ Բ. Քլինթոնը բանակում միասեռականությունը արգելող կանոնները վերացնելու ուղղությամբ զգույշ քայլ կատարեց, երբ պաշտպանության նախարար Ասփինից պահանջեց հուլիսի կեսից պաշտոնական մի հրաման արձակել, որով բանակում վերացվի միասեռականների դեմ արգելքը: Միեւնույն ժամանակ զինվորականները դադարեցրել են սեռական կողմնորոշման մասին զինակոչիկներին տրվող հարցումները: Սպասվում է, որ նախագահ Քլինթոնն այս հարցում սենատում կհանդիպի հանրապետականների դիմադրությանը, որոնք պահանջում են բանակում գոյություն ունեցող կանոնները օրենքի վերածել:

Կրկին պայթյուն Կուզբասի ածխահանքում

Հունվարի 31-ի վաղ առավոտյան Կեմերովոյի մարզի «Պրոկոպեւսկհիդրոուգոլ» ասոցիացիայի թիվ 56 հանքում մարման հորանցքում պայթեցման աշխատանքներ կատարելիս տեղի է ունեցել մեթանի պայթյուն, որի հետեւանքով զոհվել է երեք մարդ: Ավելի վաղ, հունվարի 7-ին Պրոկոպեւսկի-ի այլ հանքում պայթյունից զոհվել է երեք հորատող: Դեկտեմբերի 1-ին նույն Պրոկոպեւսկի մեկ այլ հանքում, մեթանի պայթյունի հետեւանքով զոհվել էր 25 հանքափոր: ■

digitised by A.R.A.R.@

Ճակատ

ՂԱՐԱԲԱՂՈՒՄ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ ԱՆԴՈՐՐԸ ՊԱՀՊԱՆՎՈՒՄ Է

Արդեն երկրորդ շաբաթն է, ինչ եւ Լեռնային Ղարաբաղում եւ Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում իրադրությունը համեմատաբար հանգիստ է։ Եւ այնուամենայնիվ, ինչպես ցույց է տալիս վերջին տարիների փորձը, նման ժամանակավոր դադարները սովորաբար երկար չեն տեւում եւ որպես կանոն նախորդում են ադրբեջանական բանակի ներքական զանգվածային հարձակումներին։ Ուստի, ինչպես «Սնարք» գործակալության թղթակցին հայտնել է ԼՂՀ լրատվության եւ մամուլի պետվարչության ղեկավար Մարսել Պետրոսյանը, Լեռնային Ղարաբաղի ինքնապաշտպանության ուժերը, այդ թվում՝ հակաօդային պաշտպանությունն իրենց թույլ չեն տալիս թուլացնել զգոնությունը եւ ցանկացած պահի պատրաստ են կասեցնել ադրբեջանական բանակի սպասվող հարձակումները։

Ռազմական առումով իրադրությունը Լեռնային Ղարաբաղում այսօր այնպիսին է, որ ստեղծվել է ուժերի որոշակի կայուն հարաբերակցություն, եւ քանի դեռ՝ ձմեռային պայմաններն ադրբեջանական բանակի ռազմական տեխնիկային հնարավորություն չեն տալիս լիարժեք կերպով մասնակցել պատերազմական գործողություններին, իսկ հակաօդային պաշտպանության ուժերի արդյունավետ գործողություններն ադրբեջանական օդուժին ստիպում են ձեռնպահ մնալ Ղարաբաղի երկնքում հայտնվելուց, հազիվ թե ռազմաճակատի տարբեր հատվածներում ընթացող մարտերի բնույթը դիրքայինից այն կողմ անցնի։ Բայց միաժամանակ իրավիճակն այնպիսին է, որ Լեռնային Ղարաբաղի տարբեր հատվածներում այսօր ռազմաճակատի գիծն անցնում է լեռնաշղթաներով, եւ ակնհայտ է, որ եղանակների տաքացման հետ ռազմաճակատի այդ հատվածներում փոփոխություններ կլինեն։ Պատահական չէ, որ ռազմական մասնագետների կարծիքով, Լեռնային Ղարաբաղում պատերազմական գործողությունների գագաթնակետը սպասվում է ամռանը։

Ինչ վերաբերում է առաջիկայում սպասվող ռազմական գործողություններին, ապա Ղարաբաղում առաջվա պես այն կարծիքին են, որ ադրբեջանական բանակը կգործի երեք հիմնական ուղղություններով՝ Ասկերանի, Մարտակերտի շրջանի եւ Լաչինի մարդասիրական միջանցքի ուղղությամբ։ Ա. Բ.

Մեկնաբանություններ

Ղարաբաղի տնտեսական հոգսերը

Առայժմ ոչ ռուբլային

Ինչպես հայտնեց ԼՂՀ փոխվարչապետ Բորիս Առուշանյանը, լինելով ռուբլային հարաբերությունների կողմնակից, այնուամենայնիվ Ղարաբաղի համար վաղաժամ է մտնել ռուբլային հարաբերությունների մեջ, քանի որ կենտրոնացումն է թույլատրում վերահսկել եւ ճիշտ օգտագործել եղած պաշարները։ Ըստ Առուշանյանի, ԼՂՀ կառավարության կողմից արվում է ամեն հնարավորը ԼՂՀ ռուբլային հարաբերությունների մուտքը սահմանափակելու համար, սակայն չնայած դրա վաղաժամ լինելուն, գների կայունացման հարցում հակասություններից խուսափելու համար կառավարությունը ձգտում է Հայաստանի Հանրապետությանը հավասար պայմաններ ստեղծել։

Այնուհետեւ անցնելով ղարաբաղյան հակամարտության խաղաղ կարգավորման ընդունելի ուղիների հարցին, Առուշանյանը նշել է, որ միայն ԼՂՀ-ի եւ Ադրբեջանի միջեւ բանակցությունների միջոցով կարելի է հասնել հակամարտության կարգավորմանը։ Սակայն, Առուշանյանի կարծիքով, Ադրբեջանը պատրաստ չէ ուղղակի բանակցություններ վարելուն։ Խաղաղ ճանապարհով հակամարտության կարգավորման բոլոր խոսակցությունները ժամանակ շահելու եւ համաշխարհային հանրությանը մոլորության մեջ գցելու նպատակ են հետապնդում։ Սրա ապացույցը Ադրբեջանի ուժի քաղաքականությունն է։

Դժվարությամբ կսկսվի գարնանացանը

Գյուղատնտեսության եւ հացամթերումների նախարար Արմո Ծատրյանը հաղորդեց, որ Ղարաբաղի ազգաբնակչության հացահատիկային պահանջմունքների բավարարման համար նախատեսված էր 1992 թ. աշնանը կատարել 15 հազ. հեկտար աշնանային հացահատիկի ցանք։ Սակայն վարելահողերի մի մասի ժամանակավորապես կորցնելու, տեխնիկայի անսարքության, վառելանյութի պակասի եւ այլ պատճառներով աշնանային հացահատիկային հերկը կատարվեց ընդամենը 9.700 հեկտարի վրա։ Դա Ղարաբաղի գյուղատնտեսության աշխատողներին պարտավորեցնում է որքան հնարավոր է նախատեսվածից ավելի կատարել գարնանացան հացահատիկայինների ցանքը, սակայն այստեղ նույնպես ծագում են դժվարություններ, քանի որ գլխավոր պայմանը սերմերի ու վառելիքի ապահովումն է, որը կատարվում է միայն Հայաստանի Հանրապետության կողմից։ Եվ քանի որ Հայաստանը նույնպես գտնվում է տնտեսական շրջափակման մեջ, ապա անշուշտ դժվարություններ կծագեն նաեւ գարնանացանի ընթացքում։ ՆՏ

Հացը չի թանկացել

Ի տարբերություն Հայաստանի, որտեղ փետրվարի 1-ից հացի եւ էլեկտրականության զգալի թանկացումներ են եղել, Ղարաբաղում այսօր այդպիսի փոփոխություններ չկան, չնայած որ ԼՂՀ տնտեսական ծառայություններն այսօր ընդգրկված են ՀՀ համապատասխան կառույցներում։ «Մենք չենք բացառում թանկացումների հնարավորությունը, սակայն այդ հարցը մանրամասնորեն պետք է քննարկվի ԼՂՀ կառավարությունում», նշել է Նախարարների խորհրդի նախագահի առաջին տեղակալ Բորիս Առուշանյանը։ Սնարք

Բաքու

Բաքվում սպասվում են նոր խռովություններ

Ինչպես ցույց են տալիս վերջին սոցիալ-տնտեսական վիճակագրական տվյալները, Ադրբեջանում օրեցօր սրվում է սոցիալ-քաղաքական իրավիճակը։ Մեզ հայտնի դարձած վերջին փաստը, այն, որ փետրվարի 1-ից Ռուսաստանը մտցնում է Ադրբեջանի հետ մաքսային ռեժիմ եւ 65 տոկոսանոց հարկ, կարող է ոչ միայն ազդել Ադրբեջանի տնտեսության վրա, այլեւ դառնալ սոցիալական խռովությունների պատճառ։ Քանի որ, ինչպես վկայում են հավաստի աղբյուրները, Ադրբեջանում միջին աշխատավարձը շատ ցածր է, մոտ 3000 ռուբլի եւ չի կարող բավարարել բնակչության օրեցօր աճող պահանջները։

Էլչիբեյից պատասխան են պահանջում

Ադրբեջանից վստահելի աղբյուրները հաղորդում են, թե Նախագահ Էլչիբեյի դեմ սկսվող բողոքների ու դժգոհությունների ալիքը հիմնականում պայմանավորված է այն 3 հազար ադրբեջանցիներով, որոնք անհայտ կորած են համարվում ղարաբաղյան պատերազմի ընթացքում։ Ծնողները պահանջում են գտնել իրենց զավակներին, բայց իշխանություններն այնքան էլ մեծ աշխուժություն չեն ցուցաբերում։ Հայտնի է, որ միայն Հայաստանի հետ սահմանամերձ շրջաններում տասնյակ ադրբեջանցի զինվորների դիակներ կան ընկած, որոնց տեղափոխման համար Ադրբեջանի կառավարությունը ոչինչ չի ձեռնարկում։

Ղազիեւը դուրս է վռնդում Մամեդովին

Ադրբեջանական լրատվական աղբյուրների համաձայն, անցած շաբաթ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարար Ռահիմ Ղազիեւը փորձել է ազգային անկախության կուսակցության առաջնորդ Էթիբար Մամեդովին, որն, ինչպես հայտնի է, ընդդիմության ներկայացուցիչ է, դուրս վռնդել վերջինիս նստավայրից։ Թե ինչպես է ավարտվել պաշտպանության նախարարի ոտնձգությունը, առայժմ հայտնի չէ, բայց պարզ է մի բան. Էլչիբեյի կառավարությունը լրջորեն «մտածում է» իր եւ ընդդիմության պայքարի արդյունքների մասին։

Թուրքիայի հետ կապերն ամրապնդվում են

Ներկա դրությամբ Ադրբեջանում գրանցված են 350 համատեղ ձեռնարկություններ, «Խաբար-սերվիս» գործակալությանը հայտնել է ֆինանսների նախարարության արտաքին տնտեսական կապերի վարչության պետ Մարդան Մարդանովը։ Նա նշել է, որ հանրապետության հիմնական գործընկերներն են Թուրքիան (120 համատեղ ձեռնարկություններ) եւ Իրանը (42)։ Սնարք

ԱՄՆ-ը մարդասիրական օգնություն ցույց կտա Նախիջեւանին

ԱՄՆ-ի նախագահ Բիլ Քլինթոնը որոշում է ընդունել մարդասիրական օգնություն ցույց տալ Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետությանը, հաղորդել է Նախիջեւանի Գերագույն խորհրդի մամուլի կենտրոնը, հենվելով Ադրբեջանում ԱՄՆ-ի դեսպանության վրա։ Հունվարի 20-ին Նախիջեւանի Գերագույն մեջլիսի նախագահ Հեյդար Ալիեւը խնդրանքով դիմել էր ԱՄՆ-ի նախագահին. ելնելով Հայաստանի կողմից իրականացվող շրջափակման հետեւանքով հանրապետությունում ստեղծված վիճակից, մարդասիրական օգնություն ցույց տալ Նախիջեւանին։

Վերազգայինների համագումար Հռոմում

Փետրվարի 4-10-ը Հռոմում կանցկացվի վերազգային արմատական կուսակցության համագումար աշխարհի 50-ից ավելի երկրների, այդ թվում Ադրբեջանի մասնակցությամբ, որին պաշտոնապես հրավիրված է նաեւ ԼՂՀ ներկայացուցիչը։ ԼՂՀ-ից Հռոմ կմեկնի ԼՂՀ ԳԽ կրթության, գիտության, լեզվի, մշակույթի եւ լրատվության հանձնաժողովի նախագահ Համլետ Գրիգորյանը։ ՆՏ

Գորիս

Անխափան հաց սահմանամերձ գյուղերին

Անցյալ տարվա հոկտեմբերի 1-ից ՀՀ հացամթերումների նախարարությանը կից Գորիսում բացվել է հացի կոմբինատ։ Կոմբինատի տնօրեն Ժորա Ալեքսանյանը նշում է, որ այն կոչված է լուծելու շրջանի գյուղերի բնակչությանը հացով ապահովելու խնդիրը։ Շրջանի սահմանամերձ մի շարք գյուղերում՝ Վերիշեն, Տեղ, Խնձորեսկ, անխափան գործում են հացի փռերը։ Հեղուկ վառելանյութի պակասի պատճառով մի շարք սահմանամերձ գյուղերի փռեր չեն աշխատում։ Առաջիկայում, շարունակում է կոմբինատի տնօրենը, այդ գյուղերի փռերում կտեղադրենք էլեկտրական վառարաններ։

Առայժմ հացով ապահովում ենք առաջին հերթին շրջանի սահմանամերձ գյուղերից Գորիս քաղաքում ժամանակավորապես ապաստանած փախստականներին, նաեւ գյուղական բնակչությանը։

Քանի որ կոմբինատը նորաստեղծ է եւ ֆինանսական միջոցներ չունի, շրջխորհրդի գործկոմը տեղական բյուջեից նրան հատկացրել է 1 մլն 200 հազար ռուբլի տարվա առաջին կիսամյակում վերադարձնելու պայմանով։ Միաժամանակ շրջխորհրդի գործկոմը նպատակահարմար է գտել որպես սահմանամերձ շրջանի հացի կոմբինատ պահեստային ալյուր ունենալ 50 տոննայի չափով։

Օգնություն մանկապարտեզին

Գորիս քաղաքի թիվ 1 մանկական մանկապարտեզը, որը ռուբլային հարաբերությունների պայմաններում հայտնվել էր դժվարին պայմաններում, բարեգործ Սուրիկ Բաբայանի շնորհիվ իր դռները չփակեց մանուկների առջեւ։ Պատերազմական իրավիճակում հայտնված քաղաքի մանկապարտեզներին 190 հազար ռուբլի փոխանցումը մեկ տարվա համար յուրօրինակ օգնություն էր մանուկներին։

ՀԱՍՄԻԿ ԲԱԲԱՋԱՆՅԱՆ
Մեր սեփ. թղթակից, Գորիս

Բռնագաղթվածներ

Անհրաժեշտ է 1162 մլն. ռուբլի

Փախստականների հարցերով պետական վարչության ֆինանսավորման բաժնի վարիչ Լեւոն Իգիթխանյանը հայտնեց, որ փախստականների կարիքները հոգալու համար հունվար ամսին կառավարությունը տրամադրել է 10,9 մլն., Հայաստանում ՄԱԿ-ի ներկայացուցչությունը՝ 5 մլն., Ամերիկայի Հայկական Համագումարը՝ 600 հազար ռուբլի։

«Մեր հաշվարկներով, բռնագաղթվածների նվազագույն կարիքները հոգալու համար 1993 թվականին մեզ անհրաժեշտ է 1162 մլն. ռուբլի գումար, իսկ կառավարությունը նախատեսել է 439 մլն. ռուբլի։ Ընդ որում, կառավարության 1992 թ. դեկտեմբերի 25-ի թիվ 616 որոշմամբ ԼՂՀ-ից բոլոր բռնատեղահանվածների հոգսերը դրված են մեր վարչության վրա եւ մենք ստեղծեցինք միգրացիոն հարցերով զբաղվող բաժին», ասաց Իգիթխանյանը։ ՆՏ

Բանակ

Այցելություններ պատանդներին ու ռազմագերիների՞ն

Երեկ կայացած ներքական մամուլի ասուլիսի ժամանակ Հայաստանի պաշտպանության նախարարության լրատվական ծառայության ղեկավար Արմեն Դուլյանը լրագրողներին ներկայացրեց պաշտպանության նախարարության սոցիալական պաշտպանության վարչության պետ Անդրանիկ Արշակյանին, որն իր հերթին հանգամանորեն պարզաբանեց վարչության առջեւ դրված խնդիրները։ Ըստ նրա, նորաստեղծ վարչությունն ունի 5 բաժիններ, որոնցից յուրաքանչյուրն ունի իր առջեւ ծառացած խնդիրների հստակ շրջանակը։

Առաջին բաժինը, որը զբաղված է զոհված եւ վիրավոր ազատամարտիկների եւ զինծառայողների ընտանիքների սոցիալական պաշտպանության խնդիրներով, պրն. Արշակյանի խոսքերով, «գործում է անվրեպ, եւ արդեն այսօր ամենայն պատասխանատվությամբ կարելի է հայտարարել, որ մինչեւ պաշտպանության նախարարության ստեղծումը զոհված կամ վիրավորված որեւէ ազատամարտիկ կամ զինծառայող չի անտեսվել»։

Հաջորդ բաժինն զբաղվում է զինծառայողների եւ ազատամարտիկների ընտանիքների սոցիալական ապահովության խնդիրներով։ Վարչությունն ունի նաեւ հոգեբանական եւ սոցիոլոգիական հետազոտությունների, ինչպես նաեւ կուլտուր-լուսավորչական աշխատանքների բաժիններ։ Դրանցից առաջինը տեսական ուսումնասիրություններից բացի աշխատանքներ է ծավալելու նաեւ զինվորներում մասնավորապես զինծառայողներին հոգեբանական ստրեսներից հանելու, հնարավոր բացասական գործընթացների դինամիկան ուսումնասիրելու եւ այլ ուղղություններով։ Ինչ վերաբերում է կուլտուր-լուսավորչական աշխատանքների բաժնին, ապա վերջինիս հիմնական նպատակը, վարչության պետի խոսքերով, այն է, որ «հայկական բանակում ծառայած զինվորը գուրգուրվի որպես կրթված մարդ»։ Ըստ նրա, նախատեսվում է խորհրդային բանակում տեղ գտած բազմաթիվ բացասական երեւույթների հայկական բանակ ներթափանցելու միտումը, եւ բաժինը պայքարելու է նաեւ դրա դեմ։ Պրն. Արշակյանը տեղեկացրեց նաեւ, որ առաջիկայում Երեւանի Հաղթանակի զբոսայգու Փառքի թանգարանի մի մասը տրամադրվելու է վերջին տարիների պատերազմական գործողություններին։ Նա հայտնեց նաեւ, որ իր ենթակայությամբ հրատարակման է պատրաստվում վերջին տարիների զոհված ազատամարտիկներին ու զինծառայողներին նվիրված գիրք-հանրագիտարանը։

Եւ այնուամենայնիվ հիմնական զրույցն ընթացավ պատանդների եւ ռազմագերիների փոխանակման խնդիրների շուրջ, որն, ըստ պրն. Արշակյանի, միակ հարցն է, որի լուծումը հասկանալի պատճառներով կախված է ոչ միայն Հայաստանից։ Վարչության պետը տեղեկացրեց, որ դեռեւս նոյեմբերին Իջեւանի եւ Ղազախի շրջանների սահմանագլխին կայացած հայ-ադրբեջանական հանդիպման ժամանակ պարզվել է, որ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունում չկա համապատասխան մարմին, որի հետ հնարավոր լիներ այդ խնդրում համագործակցել։ Եւ միայն այն բանից հետո, երբ ադրբեջանական կողմն ստիպված է եղել նույնպես ստեղծել նման վարչություն (ղեկավար՝ մայոր Դաշդամիր Մամեդով), հնարավոր է լրջորեն քննարկել պատանդների եւ ռազմագերիների փոխանակման հարցերը։

Եւ այնուամենայնիվ, ըստ պրն. Արշակյանի, հետագա հանդիպումներն ու հեռախոսազրույցները ցույց են տվել, որ իրականում ադրբեջանական կողմն ամենեւին էլ շահագրգռված չէ այս հարցում որեւէ առաջընթացով, մինչդեռ Հայաստանը պատրաստ է արդեն կատարել պատանդների եւ ռազմագերիների վերաբերյալ 1949 թվականի Ժնեւյան կոնվենցիայի պահանջները։ Ավելին, Հայաստանի պաշտպանության նախարարի հրամանագրով արգելվում է ռազմագերիների եւ պատանդների նկատմամբ կիրառել բռնություններ։ Պաշտպանության նախարարի հրամանագրի համաձայն, Հայաստանում գտնվող ռազմագերիներն ու պատանդները պետք է պահվեն հատուկ վայրերում խիստ հսկողությամբ, որպեսզի բացառվի նրանց նկատմամբ բռնության կամ անձի ստորացման որեւէ դեպք։

Պրն. Արշակյանը տեղեկացրեց նաեւ, որ ներկայումս ադրբեջանական կողմին եւս այդ ուղղությամբ քայլեր ձեռնարկել ստիպելու նպատակով վարչությունը մտադիր է դիմել ոչ ավանդական միջոցների։ Մասնավորապես, ըստ նրա, կարելի է կազմակերպել պատանդների եւ ռազմագերիների ծնողների եւ հարազատների այցելություններ՝ բնականաբար փոխադարձաբար ապահովելով անվտանգությունը։ Նախատեսվում է նման այցելություններում ընդգրկել նաեւ միջազգային Կարմիր խաչի եւ օտարերկրյա դեսպանատների ներկայացուցիչների։ «Ճիշտ է, ես համոզված եմ, որ ադրբեջանական կողմն ամեն կերպ կխուսափի նման միջոցառումներից, բայց դա կարող է խթան հանդիսանալ, որպեսզի Ադրբեջանում նույնպես լրջորեն զբաղվեն պատանդների եւ ռազմագերիների խնդիրներով», ասաց նա։

ԱՐԱՄ ԱՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

digitised by A.R.A.R.@

Օտար մամուլ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԾԱՆՐ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ Է ՊԱՏՃԱՌՈՒՄ ԱԴՐԲԵՋԱՆԻՆ»

Անգլիական «Գարդիան» թերթը իր հունվարի 29-ի համարում հոդված է տպագրել հայ-ադրբեջանական հակամարտության վերաբերյալ, հիմնականում նյութ քաղելով Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության լրատվական-վերլուծական բաժնի ղեկավար Լեյլա Յունուսովայից, որ այցով գտնվում էր Լոնդոնում: Ադրբեջանի տիկինը, ինչպես իր հայրենակիցներից շատերը, առիթը բաց չի թողնում Արեւմուտքին մեղադրել հայամետության մեջ, փորձելով մաքսիմալ չափով պատասխանատվության մեղքը բարդել հենց հայերի վրա:

Լեռնային Ղարաբաղում պատերազմի 5-րդ տարվա սեմին լրատվական աղբյուրները հաղորդում են, որ օդային հարձակումների ընթացքում հայկական ուժերը ծանր կորուստներ են պատճառել Ադրբեջանին:

Վերջին ամիսների ընթացքում կորցնելով մի քանի ինքնաթիռներ, Ադրբեջանում խորացավ պատերազմում հաղթելու եւ տարածքներ կորցնելու անհուսալիության զգացումը: Բաքուն անկարող գտնվեց կասեցնել անցյալ մայիսին սկսված հայկական հաղթանակները, միեւնույն ժամանակ ձախողվեցին Իրանի, Ռուսաստանի, Թուրքիայի միջնորդությունները եւ ԵԱՀԽ-ի խաղաղության հասնելու փորձերը:

«Մի օր, կարծում եմ, կարող ենք ռազմականապես հաղթել, բայց հետո չգիտեմ ինչ կլինի», ասում է Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարի տեղակալներից Լեյլա Յունուսովան: Լոնդոն այցելության ընթացքում նա ասաց. «Մարդիկ հոգնել են պատերազմից ու քաղաքական պայքարից: Այս հինգ տարիների ընթացքում քաղաքական բանակցությունների գծով շատ վատ փորձ ենք ձեռք բերել, մենք չենք հավատում Հայաստանի հետ բանակցություններին»:

Անցյալ մայիսին Թեհրանում Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահների միջեւ ստորագրված խաղաղության համաձայնությունը զուգադիպեց մի նոր հարձակման հետ, որի ընթացքում գրավվեց Ղարաբաղում ադրբեջանական վերջին հենակետ Շուշի քաղաքը:

Մեծ մասամբ հայերով բնակեցված Լեռնային Ղարաբաղն ավելի ամրացավ, երբ հայկական ուժերը Հայաստանին կապող միջանցք բացեցին: Լ. Յունուսովան ասում է, թե հայերը հոկտեմբերին այդ միջանցքը ընդլայնեցին 25 կիլոմետրով: Թեեւ ադրբեջանցիները վերստին փորձեցին միջանցքը գրավելով դրա վրա իշխող մի քանի ռազմավարական նշանակություն ունեցող բարձունքներ, եւ հյուսիսային սահմաններում տարածքներ, վերականգնելով ուժերի հավասարակշռությունը:

«Հայերը կարծում են, թե իրենց հաղթանակների դեպքում մենք ստիպված կլինենք ընդունել Ղարաբաղի վերաբերյալ իրենց առաջարկությունները», ասում է Լ. Յունուսովան: Առնվազն 2500 մարդ է զոհվել մինչեւ հիմա եւ հազարավորներ փախստական են դարձել:

Նավթով հարուստ Ադրբեջանի համար ամենաազդու զենքը Հայաստանի շրջափակումն էր: Երկրորդ ձմեռն է արդեն Երեւանն անցկացնում առանց գազի եւ էլեկտրաէներգիայի: Գազի խնայողության համար, բացի 7 ձեռնարկություններից, որոնցից մեկը ռազմարդյունաբերական է, մնացյալը Հայաստանում փակ են:

Հայաստանը զգուշացրեց, որ ուժանյութի բացակայության հետեւանքով իր ատոմակայանից կարող են վտանգավոր ռադիոակտիվ բաղադրիչներ արտանետվել: Անցյալ շաբաթ պայթյունի հետեւանքով վնասվել է գազամուղը, որով Հայաստանը զրկվել է էլեկտրաէներգիայից: Պայթյունի պատասխանատվությունը Հայաստանը դրել է Ադրբեջանի վրա, որը հերքվել է վերջինիս կողմից:

Անկախ «Մնարք» լրատու գործակալությունն անցյալ շաբաթ հաղորդել է, որ Երեւանում շատերը տախտակյալու համար գրքեր են վառում, նախապատվությունը տալով մարքսիզմ-լենինիզմի դասականներին, որոնք հաստափոր կողեր ունեն եւ ավելի երկար են այրվում:

Տիկ. Յունուսովան իր դժգոհությունն է հայտնում հայերի նկատմամբ Արեւմուտքի ցուցաբերած համակրանքի առիթով: «Ղարաբաղի պատճառով ոչ Մ. Նահանգներից, ոչ էլ ուրիշ տեղից ոչ մի օգնություն չենք ստանում: Հայերն ասում են` ուժանյութ չունենք, շրջափակման մեջ ենք, բայց միեւնույն ժամանակ օրական նավթով լեցուն երեք կամ չորս ուղղաթիռներ Հայաստանից Ղարաբաղ են թռչում:

Պատերազմի ընթացքում երկու կողմերն էլ դաժանություններ են գործել: Յունուսովան դժգոհում է, որ անցյալ փետրվարին հայերի կողմից Խոջալուի գրավման օրերին փախուստի դիմած ադրբեջանցի կանանց եւ երեխաների սպանդը ճիշտ ուշադրության է արժանանում. «Բոլորը գիտեն Սումգայիթը, բայց ո՞վ է լսել Խոջալուի մասին, գիտեն շրջափակումը, բայց ինչո՞ւ չեն խոսում դրա դրդապատճառների մասին»:

Ադրբեջանը դանդաղում էր Ղարաբաղում անկանոն զորերին բանակով փոխարինելու գործում: Ազգայնական ուժերի իշխանության գալուց 9 ամիս անց Բաքուն երկու անգամ զինակոչ է հայտարարել: Նա բնակարաններ եւ բարձր աշխատավարձ է խոստացել նախկին Կարմիր բանակի ադրբեջանցի սպաներին:

Հակառակ Թուրքիայի կողմից Ադրբեջանին զինամթերք տալու լուրերին, տիկ. Յունուսովան ասում է, թե այդ օգնությունը սահմանափակվում է պաշտոնաթող մի քանի սպայի` խորհրդականի պաշտոն գրավելով: Թեեւ Ադրբեջանը ողջունում է ԵԱՀԽ-ի միջնորդությունը հակամարտության կարգավորման ուղղությամբ, Ղարաբաղի անկախությունը բացառվում է, ասում է Յունուսովան:

«Մենք անկախ պետություն ենք եւ չենք կարող մեր սահմանների ներսում մի ուրիշ անկախ պետություն ունենալ: Ադրբեջանը բազմազգ պետություն է», եզրակացնում է նա:

The Guardian
29 հունվար, 1993

«Կոշիկը դահում է Հայաստանը»

Այսպես ասաց մեր «բիզնես-տուրիստներից» մեկը (անունը խնդրեց չհրապարակել): Ոը երկիրը գնայիր, ինչ էլ տանեիր, երկու «Կ»-երից մեկը կոնյակն էր, մյուսը` կոշիկը: Բանը հասավ նրան, որ բուլղարացիք սահմանափակեցին մեր կոշիկի ներմուծը: Սրանց հետեւեցին լեհերը, ռումինացիք... Պատճա՞ռը... Նախ «չափի մեջ է գեղեցիկը» եւ հետո` որակի:

Իսկ մերոնք այսօրվա չնչին շահի հետեւից ընկած քար գցեցին վաղվա մեծ օգուտի գլխին` անորակ արտադրանքով հեղինակազրկելով հայկական ապրանքը: Նույնը կատարվեց նաեւ Ռուսաստանում: Մոսկվան, Լենինգրադը, Ուլյանովսկը, Սամարան, Իժեւսկը եւ շատ-շատ այլ հայկական կոշիկի ավանդական պատվիրատու-գնորդներ այլեւս ձգտում են ձեռնպահ մնալ առհասարակ մեր կոշիկներից: Այսպիսով, ոչ միայն դրդտրվեց եւս մի առու, այլեւ վնաս, էական վնաս հասցվեց մեր էկոնոմիկայի արդյունավետ ճյուղերից մեկին: Վնաս, որի պտուղները դեռ առջեւում են:

Զարմանում ես, որ այդպիսի, ուրիշ խոսքով չես ասի` «վայ-բիզնեսմեններ», որ շատ հարցերում այդքան երջախայաց են, իսկույն գտնում են ամեն դույզն-ինչ շահութաբեր ծակ ու ծուկ, այս դեպքում կտրում են ճյուղը, որի վրա նստած են, ճյուղ, որը դահում էր ոչ միայն իրենց:

Ե՞լքը... Մասնաւորը պետք է խոստանի, մի կողմ նետի Հայաստանից նույնիսկ փոքր խմբաքանակով դուրս տարվող ցանկացած ապրանք: Անտարբերությունը կանխամտածված, թե ոչ, այս հարցում արդեն հավասարազոր է հանցանքի:

ՍԱՐԳԻՍ ՄԵՆԵՑՅԱՆ

Երեւանի ծննդատներում ցրտից ոչ մի նորածին չի մահացել, պաշտոնապես հայտարարեց Հայաստանի առողջապահության նախարար Արա Բաբլոյանը, փետրվարի 1-ին ելույթ ունենալով հանրապետության խորհրդարանում: Նրա խոսքերով, Հայաստանի առողջապահության նախարարության ցուցանիշները չեն զիջում Ռուսաստանի ցուցանիշներին: Հայ բժիշկներն աշխատում են պատերազմի եւ դաժան շրջափակման պայմաններում, հաճախ` առանց անհրաժեշտ սարքավորումների եւ դեղորայքի, հայտարարեց նախարարը, քննադատելով բժիշկների աշխատանքն անտեղի նսեմացնող զանգվածային լրատվության որոշ միջոցների:

Մի կտրէք այն ծառը, որի ճյուղին նստած էք

Ամեն առավոտ տունաշխատանքի ճանապարհին հաշվում եմ հերթական գիշերվա ընթացքում մեր տախտակալում զոհ գնացած ծառերից մնացած բարձ կոճղերը (որ ծառերի բարձ շիրիմներ են հիշեցնում): Սկզբում հաշիվս մեկ տասնյակից իջ էր անցնում, այժմ արդեն մի քանի տասնյակից է իջ` անցնում: Ձեռքը ավարտվում է, մարդկանց համբերությունն էլ հետը:

Այդ ծառաքները, որ իրենց անզոր հնազանդությամբ մարդկային դաժանության ու բուլության լուռ վկաներն են, դեռ երկար կհիշեցնեն այս ծանր ձմեռը: Դեռ երկար պիտի մեր հնած խղճի ու բարոյականության արտացոլքն ու միաժամանակ արթնացնողը լինեն: Կգա գարուն, կծաղկեն ծառերի այս եղեռնից հասուկենտ փրկվածներն ու ծառ չտեսնելու անսովորությունից զարմացած մարդկանց կհիշեցնեն իրենց գլխատված զոհերի մասին: Հետաքրքիր է, ի՞նչ զգացումներով պիտի ամայի մայթերով քայլեն այսօրվա կացին բանեցնողները, զուցե կհիշեն այդ ծառերի այրումից չիկացած վառարանների կողքին տախտակելու հաճույքն ու կծղտա՞ն, կամ հաջորդ ձմեռ հասնելու համար այդ ծառի տեղը մտադրելու միջոց կզործադրեն:

Համաձայն եմ` անբարոյականություն է այսքան զրկանքներ կրող ժողովրդին բարոյախոսություն կարդալը: Բայց նաեւ անբարոյականություն է ամեն մի անբարո քայլ կենցաղային դժվարություններով արդարացնելը: Այսօրվա հատված ծառերը վաղվա անառողջ սերունդ են նշանակում: Վաղը խոնու ու փոշու, աղտոտողների, ծխի, վնասակար գազերի, քաղաքային աղմուկի անարգել աճ են նշանակում: Գործարանին կից քաղաքը զաջի փոշուց պաշտպանող պուրակը հասողը վաղը այդ զաջը սեփական թոքերում պիտի տեղավորի ու լավագույն դեպքում ասթմա, վատագույն դեպքում թոքերի քաղցկեղ ձեռք բերի: Վաղը կանաչի պակասից փողոցների, կառույցների գերտաքացումը կանխելը, իսկ խիտ կառուցապատված տարածքների աերացիան (օդափոխությունը) կազմակերպելն անհնարին կլինի:

Մեր ամեն ինչ հանդուրժող ու ամեն ինչին ներողամտորեն վերաբերվող ժողովուրդն ասում է` երեխաները մրսում են, այլ ելք չունենք: Բայց ինչ են վառում, որ չմրսեն: Վառում են թաց, ոչ պիտանի փայտը, ծխից խեղդվում ու խեղդում սեփական երեխաներին: Իսկ հետո իրաստում են` չորացրու խոտը, քանի արեւը թեժ է: Մեր անտարբերությունը, ամեն ինչ ինքնահոսի թողնելու սովորությունը, հույսներս ուրիշի վրա (այս դեպքում անկարող իշխանությունների) դնելը չէ՞ սրա պատճառը: Ցանկության եւ մի փոքր հեռատեսության դեպքում հնարավոր չէ՞ր կանխատեսել այսօրն ու ժամանակին պատրաստվել դրան:

Անգամ այսօր կարելի է հասել ոչ թե արմատից, ոչ թե փողոցի հասուկենտ ծառերը: Այս օրերին կանաչապատման վարչությունը հատումներ է կատարում Հրազդանի ձորում: Դիմողները սեփական տրանսպորտով կարող են այստեղից բավական փայտ ստանալ (անվճար): Դա ձեզ կազատի թաց փայտի ծուխը շնչելուց եւ առողջ ծառերը հատելու դժվար ու խիղճ տանջող հոգսից (եթե իհարկե խիղճ ասվածը դեռ կենդանի է):

Ասում են, քաղված նավի համար ամեն մի քամի վատ է, իսկ լավ նավավարն իր ուղին կգտնում նաեւ պատառոտված առագաստների ներքո: Իսկ պարզվեց, որ մեզ կործանել ընդունակ է անգամ մեղմ զեփյուռը, քանի որ նավավարն էլ է վատ, նավն էլ բանի պետք չէ: Իսկ ուղեւո՞րը... Ուղեւորն էլ բարձրացել է կայմերին ու ողջ ուժով կացնահարում է այն...

ԱՐՄԻՆԵ ՕՀԱՆՅԱՆ

Սամարղանդի հայ համայնքին է վերադարձվել եկեղեցին: Քաղաքային իշխանությունների որոշմամբ, 1910-ին Սամարղանդում կառուցված հայ առաքելական եկեղեցին վերադարձվել է հավատացյալներին: Տեղի հայ մշակութային կենտրոնի աջակցությամբ ստեղծվել է հիմնադրամ եւ սկսվել է վերականգնման աշխատանքների համար հանգանակության հավաքում: Վերականգնողական աշխատանքների համար հին ուզբեկական քաղաք են ժամանել հայ ճարտարապետներ: Եկեղեցու վերականգնումը պետք է ավարտվի այս մայիսին: Անձնայն Հայոց կաթողիկոս Վազգեն Ա-ն իր խորին երախտագիտությունն է հայտնել Ուզբեկստանի նախագահին:

ՆՏ

Երեւան

Հրեշները զգուշացնում են վքարներից

Երեւանի Մյասնիկյանի շրջանի հրշեջ մասի պետ Վաչագան Սուքոյանը հայտնեց, որ «վերջերս ոմանք այրում են շենքերի աղբատարներում կուտակված աղբը, ամբողջ շենքը ծխապատվում է եւ բոլոր բնակիչների կյանքը դրվում է վտանգի տակ: Դա արգելվում է: Որպես ապացույց օրինակ կարող եմ նշել հունվարի 21-ին Վռամշապուհ արքայի փողոցի թիվ 15-ում բռնկված հրդեհը, ասաց նա: Հարկադրված եղանք 14 ժամ հրդեհաշիջում կատարել: Նույնատիպ հրդեհներ են ծագել հունվարի 24-ին Տերյան 56-ում, հունվարի 28-ին Մոսկովյան 28-ում»: Սուքոյանը կրկին խոր անհանգստություն արտահայտեց փողոցներում, շենքերի բակերում հակահրդեհային նորմերի կոպիտ խախտումներով կատարվող բենզինի եւ սարքեր տեսակի հեղուկ վառելանյութի վաճառքի կապակցությամբ:

Նույն հրշեջ մասի պետի տեղակալ Էդուարդ Հովհաննիսյանը հաղորդել է, որ հեղուկ եւ կոշտ վառելանյութով շահագործվող վառարանների պատճառով Մյասնիկյանի շրջանում շատ ճիչ են հրդեհներ ծագել: «Այժմ էլեկտրաէներգիայի բացակայության պատճառով էլեկտրատաքացուցիչներում հրդեհները նվազել են, սակայն էլեկտրաէներգիայի առկայության դեպքում այդ ենթակայանների գերծանրաբեռնվածությունից օրական ծագում է ամենաքիչը 3 հրդեհ»:

ՆՏ

Արմավիր

Հարեւաններին միս են տալիս

Արմավիրի շրջանում բնակչությունը հաջողությամբ միջպետական առեւտուր է իրականացնում Թուրքիայի հետ. մերոնք նրանց կովեր ու ոչխարներ են տալիս, փոխարենը ստանում այնքան ցանկալի դոլարներ:

Ինչպես տեղեկացանք շրջխորհրդի նախագահ Մեխակ Մխիթարյանից, ժողովրդական դիվանագիտության այս նոր արտահայտությունը հնարավոր է դարձել սահմանապահների աչքակապության եւ փշալարերի ու Արաքս գետի միջեւ եղած հողերի սեփականաշնորհման շնորհիվ: Հողատեր գյուղացին իր անասուններով հեշտությամբ հաղթահարում է երբեմնի հզոր արգելքը եւ անցնելով նաեւ ջրային պատնեշը, Թուրքիայի տարածքում բարեհաջող իրացնում է չորքոտանի իր ունեցվածքը: Փոխարենը նա բերում է արտասահմանյան դրամ, որը ոչ խոս է ուտում, ոչ էլ սատկելով տիրոջը վնաս պատճառում: Տրվող գինն էլ կարծեք թե վատ չէ. կովն արժե 300-400, իսկ ոչխարը` 100-150 դոլար: Միայն թե, ինչպես պարզվել է, դրանց մեծ մասը եղել է հանրային սեփականություն արտադրության...

Այժմ համապատասխան ատյանքներից հետո փոխշահավետ այս առեւտուրը դադարեցվել է:

Սակայն դա հնարավոր է պահպանել մինչեւ գարուն, երբ ոչ որ գյուղացուն չի կարողանա արգելել սեփական անասունը արածացնել սեփական հողում:

Այս դեպքը եւս մեկ անգամ ցույց տվեց, որ «ռուսկան» իսկապես սահմաններ չի ճանաչում:

Ահաբեկիչները ազատության մեջ են

Անցած տարվա դեկտեմբերին երկու հոգի մտել էին Արմավիրի շրջխորհրդի նախագահ, ՀՀ ԳԽ պատգամավոր Մեխակ Մխիթարյանի տուն եւ նրանից պահանջել հրաժարվել պաշտոնից: Հակառակ դեպքում սպառնացել էին հավերժ հարդար տեսնել նրա ընտանիքի անդամների հետ:

Ահաբեկիչների հեռանալուց անմիջապես հետո ականատեսներից գնդակոծվել էր որդը: Մխիթարյանի բնակարանը, եւ միայն երջանիկ պատահականությամբ տանը գտնվողներից ոչ մեկը չէր տուժել:

Դեպքի մասին Մ. Մխիթարյանը տեղյակ էր պահել հանրապետության նախագահին եւ ՀՀ Գերագույն խորհրդին: Խորհրդարանում նա հայտարարեց նաեւ, որ իր ընտանիքի անդամների անվտանգության ապահովության երաշխիքներ չունենալով, հրաժարվում է պաշտոնից, բայց նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի անձնական հանձնարարությամբ գործի հետաքննության վերահսկողությունը դրված էր ներքին գործերի նախարարի վրա:

Այդ օրերից անցել է մոտ մեկ եւ կես ամիս, եւ մենք Մեխակ Մխիթարյանից տեղեկացանք, որ հանցագործները դեռեւս ձերբակալված չեն: Պրն. Մխիթարյանը, որը շարունակում է մնալ իր պաշտոնում, դա բացատրում է իրավապահ մարմինների չկամությամբ:

Որտեսզի գործն ինչ-որ չափով տեղից շարժվի, նրա խնդրանքով քննությունը շրջանային դատախազությունից վերցվել եւ տրվել է հանրապետության դատախազության վարույթին: Դրանից անցել է 15 օր, սակայն Մխիթարյանն էական ոչ մի փոփոխություն չի տեսնում. «Ես կարծում եմ, իրավապահ մարմինները կամ մոռացել են հանրապետության նախագահի հանձնարարականը, կամ չեն ցանկանում այն կատարել: Բոլոր հիմքերն ունեմ ասելու, որ բարի կամք դրսեւորելու դեպքում հանցագործները վաղուց ձերբակալված կլինեին: Ենթադրում եմ, որ ահաբեկչությունը կազմակերպողների եւ իրավապահ մարմինների միջեւ սերտ կապեր են ստեղծված, կամ ինչ-որ մեկին ամենեւին էլ ձեռնտու չէ գործի մանրամասնությունների բացահայտումը»:

Շրջխորհրդի նախագահը հայտնեց նաեւ, որ այդ օրերից ինքն այս կամ այն ձեւով նոր ճնշումների չի ենթարկվել: Իսկ իր ընտանիքի անվտանգությունն ապահովվում է հարազատների ու ընկերների օգնությամբ եւ աջակցությամբ:

ՅՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Քննարկում

ՀՀ Գերագույն խորհրդի հունվարի 30-ի նիստում «Հայաստանի Հանրապետության 1993 թվականի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի» վերաբերյալ ՌԱԿ խմբակցության կարծիքը ներկայացրեց ՀՀ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր, խմբակցության նախագահի տեղակալ Պետրոս Քացախյանը: Նա հրապարակեց նաեւ քննարկվող հարցի մասին ՌԱԿ խմբակցության որոշման նախագիծը: Նրանում կառավարության կողմից ներկայացված հիմնարար այդ փաստաթղթի մերժումից բացի հանրապետության նախագահին առաջարկություն է արվում արագացնել ՀՀ կառավարության մասին օրենքի ներկայացումը, ինչպես նաեւ մի շարք նախարարների նշանակումների վերանայումը:

Ստորեւ ՌԱԿ խմբակցության կարծիքը:

ԱՌԱՋԱԴՐՎԱԾ ՆՊԱՏԱԿ, ՈՐ ՉԻ ԱՊԱՀՈՎՎՈՒՄ

Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության պատգամավորական խմբակցության կարծիքը «Հայաստանի Հանրապետության 1993 թվականի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի» մասին

Խնդիր էր դրված մշակել ծրագիր, որով առաջնորդվելով եւ որում նախատեսված միջոցները եւ մեխանիզմները կիրառելով, հնարավոր լիներ կառավարել տնտեսական գործընթացները, տանել այնպիսի ուղղությամբ, որը թույլ տար ապահովել հետապնդվող սոցիալական նպատակները եւ հիմքեր ստեղծեր ՀՀ տնտեսական եւ սոցիալական հետագա զարգացման համար: Այն պետք է պարունակեր կոնկրետ խնդիրներ, մեխանիզմներ եւ առհասարակ լիներ որոշակի, որն ընթացիկ (տարեկան) ծրագրի առջեւ դրված հիմնական պահանջն է:

Սա ենթադրում էր հաստատված իրավիճակի իրատես վերլուծություն եւ գնահատում, սոցիալական, տնտեսական եւ քաղաքական պայմանների հստակեցում եւ սահմանազատում, ներգործության չափի գնահատում: Ընդ որում, սահմանազատումը եւ դասակարգումն անհրաժեշտ էր իրականացնել գլխավոր չափանիշ ունենալով ՀՀ գործադիր իշխանության (կառավարության եւ նախագահի) կողմից դրանց՝ վրա ներգործելու հնարավորությունը «անկախ», «անուղղակի» եւ «ուղղակի» կախվածության մակարդակներով: Նման վերլուծությունը կապահովեր անհրաժեշտ միջոցների եւ մեխանիզմների հիմնավորված ընտրությունը, որոնք ուղղված կլինեին «անուղղակի» եւ «ուղղակի» կախվածության պայմանների բարեփոխմանը եւ համապատասխան գործընթացների համակարգված եւ նպատակային կառավարմանը: Պարզ է, որ այդ դեպքում ծրագիրը գերազանցապես ազատ կլիներ «եթե... ապա» ենթադրություններից եւ կապահովեր որոշակիության պահանջվող աստիճանը: Կպահանջվեր նաեւ սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի երկու տարբերակ՝

ա. կենսագործունեության ծրագրավորումը հայտնի պայմաններում, հաշվի առնելով նաեւ ապաշրջափակման հետեւանքները (Արցախ-ՀՀ պորտլեծները բազմապատիկ չափերով),

բ. կենսագործունեության ծրագիրը արտակարգ պայմաններում:

1. Կառավարական ծրագրի նպատակները եւ սկզբունքները

Ծրագրի հիմնական նպատակը, ըստ ծրագրի, «տնտեսության եւ դրանով իսկ բնակչության կենսամակարդակի շարունակվող անկման դադարեցումն է եւ հետագա կայունացման եւ վերելքի համար նախադրյալների ստեղծումը»:

Հասկանալի է, որ տնտեսական զարգացումը սոսկ միջոց է: Ծրագրի նպատակը բնակչության կենսամակարդակի անկման կասեցումն է, ավելի ստույգ՝ սպառման այն մակարդակի պահպանումը, որի կրճատումը «լուրջ սպառնալիք է... մարդկանց ֆիզիկական վերարտադրության» (էջ 10) համար:

Նույնիսկ ծրագրի լիակատար իրագործումը չի կարող դա ապահովել, քանի որ ըստ ծրագրի նախատեսվում է միջին ամսական աշխատավարձի աճ ընդամենը 4,5 անգամ (աղյուսակ հ. 4), այն դեպքում, երբ արժեզրկման միտումներն ավելի հզոր են, քան 1992 թ.: Իսկ պետական կտրոնային համակարգի վրա հիմնվելը բացառվում է, քանի որ «ծրագրով վերջնական լուծում չի ստացել 1993 թ. ամբողջ տարվա ընթացքում պարենով հանրապետության բնակչության ապահովման հարցը» (էջ 20): Ծրագրում առաջադրված է նպատակ, որը նույն ծրագրով չի ապահովվում: Այդ դեպքում որքանո՞վ է այս ծրագիրը լուրջ: Սա ծրագրի հեղինակների կողմից պարտադրված հարց է:

Նախ, «Ծրագրի» համապատասխան բաժնում (էջ 119) մանրամասն ներկայացված են Հարավ-Արեւելյան Ասիայի եւ Աֆրիկայի այն երկրները եւ մետաղահատ հաստոցների տեսակներն ու քանակությունը (400-410 հատ), որոնց վաճառքի շուրջ բանակցություններ են վարվում: Այն դեպքում, երբ Ռուսաստանից ստացվելիք 50 միլիարդ ռուբլու տեխնիկական վարկի բանակցությունների մասին հիշատակում անգամ չկա: Իսկ այդ գումարը, որը նախատեսված է միայն առաջին կիսամյակի համար, արտադրված ազգային եկամտի ծրագրավորված 65,8 միլիարդ ռուբլի մեծության պարագայում արմատապես փոխում է իրավիճակը: Վարկը ձեւակերպված է, եւ դրանով իսկ «ծրագիրը» ստացել է ինչ-որ ինքնուրույն կեցություն, որի քննարկումը կարող է ունենալ զուտ բարոյական, քաղաքական, գիտական եւ ոչ անմիջական գործնական նշանակություն:

Երկրորդ. «Ծրագիրն» իր կառուցվածքով, ցուցանիշների համակարգով եւ այլնով չի համապատասխանում հաստատված իրավիճակին: Այն ըստ էության կազմված է համաձայն «ԽՍՀՄ տնտեսական եւ սոցիալական զարգացման պետական պլանների մշակման մեթոդական ցուցումների» (Մոսկվա, Էկոնոմիկա, 1980) եւ ընդգրկում է ցուցանիշների նույն պլանային համակարգը եւ անհրաժեշտը, եւ աննպատակը (հատկապես այն, ինչը վերաբերում է ոչ պետական հատվածին) եւ նույնիսկ անիմաստը՝ «1993 թ. նախատեսվում է օգտակար հանածոների պաշարների աճ, պղինձ՝ 6,5 հազար տոննա»: Միաժամանակ բացակայում են այնպիսի մակրոցուցանիշներ, ինչպիսիք են բնակչության իրական եկամուտները (դասակարգված նաեւ կոմունիստների օրոք) եւ դրանց դինամիկան, գների դինամիկան եւ այլն: Եթե ենթադրելու լինենք, որ ներկայացված ցուցանիշներն ինչ-որ ձեւով հաշվարկված են, ապա դրանց հիմնական մասի կատարման ապահովումն ավելի քան պրոբլեմային է: Ինչո՞ւ, քանի որ պլանային համակարգում առաջադրանքները կենտրոնացված կարգով ապահովվում էին ռեսուրսներով եւ նույնիսկ այդ դեպքում էլ շատ հաճախ չէին իրագործվում: «Ծրագիրը» ռեսուրսներով ապահովված չի երաշխավորում:

2. «Ծրագրի» կառուցվածքն ու բովանդակությունը

«Ծրագիրը» սկսվում է 1992 թ. հանրապետության սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի նկարագրությամբ, այնուհետեւ ներկայացվում են տնտեսական բարեփոխումների քաղաքականությունը եւ զարգացման խնդիրներն ըստ ոլորտների:

Հաստատված կացությունը նկարագրվում է առանց վերլուծության, միաժամանակ ներկայացվում են իրավիճակի հիմնական գործոնները: Դրանք թվով 14-ն են եւ ներկայացված են մեկ ընդհանուր շարքում եւ առանց որեւէ դասակարգման (էջ 8, 9):

Կառավարության գործողությունները պետք է ծրագրված լինեին կամ այդ պայմանների բարեփոխմանը, կամ էլ այդ պայմաններում որոշակի նպատակների իրականացման մեխանիզմների մշակմանը: Ըստ էության չի ապահովվել ոչ առաջինը եւ ոչ էլ երկրորդը, նույնիսկ անհրաժեշտ նվազագույնը: Առաջինի կապակցությամբ՝ գրեթե բոլոր բաժիններում թվարկվում են սկզբունքներ եւ պահանջներ, որոնք առհասարակ շուկայական համակարգի աներկբելի հասկացություններն են, առանց դրանց ապահովման որոշակի մեխանիզմների: Իսկ խնդիրը հենց այդ մեխանիզմների նախագծումն էր, համապատասխան իրավական երաշխիքների եւ հասարակական մթնոլորտի ապահովումը: Երկրորդ դեպքում ամեն ինչ հանգեցվում է հետեւյալ բանաձեւին. եթե հաստատվեն նորմալ պայմաններ («բնականաբար» անկախ կառավարությունից), ապա տնտեսությունը կսկսի նորմալ կենսագործել:

Նույնիսկ նորմալ արտաքին պայմանների ինքնին հաստատման դեպքում էլ, հասարակական տնտեսության համակարգող եւ վերահսկող պլանային մեխանիզմների վաղաժամ ջախջախումը եւ շուկայականի բացակայությունը (գների համակարգ եւ մրցակցություն) բացառում են ինքնաբերական կարգավորման հնարավորությունը:

Հասարակական տնտեսության միակ բնագավառը, որտեղ, ըստ կառավարության, դրական տեղաշարժեր են կատարվել եւ իրավիճակը բարվոք է, բուսաբուծությունն է: Բանջարեղենի բերքի քանակությունը եւ հաստատված գներն իրական ձեռքբերում կլինեն, եթե արտադրանքի իրացումից գյուղացիական տնտեսությունների ստացած եկամուտը փոխհատուցեր ծախսված ռեսուրսները եւ տնտեսական շահույթ ապահովեր արտադրության ընդլայնման համար: Իրականում եկամուտը, որն ստացել են այդ տնտեսությունները, ամբողջապես չի փոխհատուցում նույնիսկ միայն աշխատանքի ծախսերը: Բարենպաստ վիճակը լոկ պատրանքային եւ նույնքան աղետալի է, որքան տնտեսության մյուս բնագավառներում: Դրանով հանդերձ գյուղացիական տնտեսությունները դասվում են նոր հարկատուների շարքը (էջ 49):

3. «Ծրագրի» մեթոդաբանությունը

Հասարակությունների փորձը ցույց է տալիս, եւ պարզ տրամաբանությունն էլ այդ է վկայում, որ կառավարման ցանկացած ծրագիր իր հիմքում պետք է ունենա տնտեսական պատկերացումների որոշակի **միասնական համակարգ**: Հասկանալի է, որ անցումը պլանային տնտեսությունից շուկայականի ենթադրում է ինչպես պլանային, այնպես էլ շուկայական մեխանիզմների կիրառում: Խոսքը դրանց ներդաշնակ փոխլրացման մասին է եւ հատկապես այն դեպքում, երբ գործ ունենք միեւնույն երեւույթի հետ:

Կառավարության ծրագրում առկա է տնտեսագիտական ուղղությունների ողջ տարապատկերը: Միեւնույն երեւույթին «խառը» մոտեցումն անհնարին է դարձնում համապատասխան պրոցեսները կարգավորող օրենսդրական ակտերի ընդունումը (չկա միասնական սկզբունք, չի կարող լինել եւ օրենք), որը կառավարելի է դարձնում այդ պրոցեսները: Կառավարող միջոցառումները փոխհակասող են լինում եւ լայն հնարավորություններ է տալիս զուտ կամայական որոշումների համար: Զանազան սկզբունքների համատեղ կիրառումը պետք է պատճառաբանվի միայն մեկ չափանիշով, սոցիալ-տնտեսական նպատակահարմարությամբ: Կառավարության ներկայացրած ծրագրում չափանիշն այլ է՝ նվազագույն պարտավորություն եւ պատասխանատվություն: Մեթոդաբանական խառնաշփոթի առկայությունը փաստարկենք օրինակով:

Զբաղվածության պրոբլեմի լուծումը կատարվում է կիրառելով գործազրկության, որպես կամավոր երեւույթի մասին դասական դոկտրինի պատկերացումները, միաժամանակ երեւի քաջատեղյակ լինելով, որ դա այդպես չէ (քեյնսականություն), բայց անչափ ձեռնտու է (էջ 23-24, 2.3 Բ): Կառուցվածքային փոփոխությունների անհրաժեշտության, ինչպես անբավարար ներդրումների (ինվեստիցիաների) պարագայում խնդիր է դրվում բարձրացնել հարկերի ֆիսկալ դերը, այսինքն հարկը որպես միայն եկամտի աղբյուր եւ ոչ տնտեսական կարգավորման լծակ:

Շարքը կարելի է շարունակել...

Եզրակացություն

Բացահայտված սկզբունքներով, մոտեցումներով, մտայնությամբ կառուցված ՀՀ 1993 թ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագիրը ժամանակավրեպ է, իսկ իրագործումը խիստ վարկածային: Ցուցանիշների զգալի մասը դուրս է կառավարության իրավասությունից ու անմիջական ներգործության շրջանակներից, միաժամանակ բացակայում են մի շարք կարեւորագույն մակրոտնտեսական ցուցանիշներ: «Ծրագիրը» կազմված է իրավիճակի անբավարար վերլուծության, ընթացող պրոցեսների մասին թերի եւ չհամակարգված պատկերացումների հիման վրա: Այն կիրառելի չէ կառավարելու համար սոցիալ-տնտեսական գործընթացները՝ տալու նրանց անհրաժեշտ ուղղվածություն կամ նվազագույնի հասցնելու դրանց բացասական հետեւանքները:

Եզրակացությունն է.

1. Մերժել «ՀՀ սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագրի» եւ պետական բյուջեի կառավարության ներկայացրած նախագծերը:

2. Արձանագրել, որ բարձրագույն գործադիր իշխանությունը, 1990 թվականից ի վեր, անկարող գտնվեց մշակել իրատեսական մի ծրագիր, որը կառավարելի կդարձներ սոցիալ-տնտեսական գործընթացները եւ կապահովեր հանրապետության բնականոն զարգացումը:

ՀՀ ԳԽ-ում Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության պատգամավորական խմբակցություն

Մամուլ

1988-ին սկսված մամուլի ազատությունը միայն Հայաստանում ավելի քան երկու հարյուր նոր պարբերական է աշխարհ բերել: Ու թեեւ հանրապետության նախագահը 1992 թ. հուլիսին մտավորականության հետ ՀՀՇ նախաձեռնած հանդիպման ժամանակ ասաց, թե Հայաստանում ազատ մամուլ չկա, բայց մեզանում այնուամենայնիվ կա ազատ մամուլ: Այդ ազատությունը չափվում է ոչ թե որեւէ քաղաքական ազդեցությունից ու ուղղությունից դուրս պարբերականների քանակով, այլ քաղաքական կողմնորոշում ունենալ-չունենալու, պաշտպանել-չպաշտպանելու ազատությամբ, եւ ազատ մամուլը լրագրերի ու հանդեսների ազատ, անկաշկանդ մրցակցությամբ է, որ կա:

Այլապես պիտի փաստենք, որ մեզանում մամուլի ազատություն կա, իսկ ազատ մամուլ չկա: Սակայն այդպես չի լինում:

Ինչ որ զրկեց, համարենք անհրաժեշտ շեղում եւ առաջ անցնենք:

Խորհրդային սփյուռքում նորաբնույթ պարբերականների ծնունդը նույնպես ղարաբաղյան շարժման հետեւանք էր: Առաջին պարբերականները երեւան եկան Արցախում, ապա Մերձբալթիկայում, Մոսկվայում, Ջավախքում եւ հայաշատ մյուս կենտրոններում:

Ղարաբաղյան շարժման վաղ շրջանին բնորոշ էր ինքնահրատ տեղեկագրերի հրատարակումը: Եւ ոչ միայն տեղեկագրերի, այլեւ զանազան քարոզչաթերթերի, թերթոնների, «փակ» եւ բաց նամակների, «նամակ ռուսաց թագավորին» տիպի դիմումագրերի: Այդ ամբողջ ինքնահրատ այլախոհությունը կամուրջ եղավ նոր մամուլի ձեւավորման ճանապարհին: Եթե 1988-89 թթ. տիրապետողն ինքնահրատ մամուլն էր, ապա հետո եկավ տպարանային եւ պաշտոնապես գրանցված պարբերականների ժամանակաշրջանը:

Առաջին ծիծեռնակը, որը լույս էր տեսնում դեռեւս 1987-ի աշնանը, «Միացում» ընկերության «Արցախի ձայն» տեղեկագիրն էր: Այն բազմացվում էր Երեւանում եւ տարածվում ինչպես այստեղ, այնպես էլ Ղարաբաղում՝ նախապատրաստելով հայկական փետրվարյան հեղափոխությունը:

Ինչ խոսք, տեղեկագիրը, այն էլ ինքնահրատ եւ փոքրածավալ, միայն վերապահումներով կարելի է մամուլ անվանել: Սակայն իրողությունն այն է, որ հրապարակի վրա եղած բոլոր նորաբնույթ տեղեկագրերը (ՀՀՇ «Խոսնակ»-ը, «Լրատվական թերթիկ»-ը, «Տեղեկագիր»-ը, ԱԻՄ-ի «Լուրեր»-ը, Արցախի «Միացում» ժողովրդական շարժման «Միացումը», 14-ի պաշտպանության խորհրդի «Տեղեկագիր»-ը) շարժման ժամանակագիրը լինելուց զատ, նաեւ հրապարակախոսական եւ վերլուծական բնույթի նյութեր էին զետեղում եւ այս կերպ պաշտոնական մամուլի ընդերքում աստիճանաբար նախապատրաստում ժողովրդավարական մտքի ծնունդը:

Առաջին երկու տարիներին ինքնահրատ պարբերականները գրեթե առանց բացառության բազմացվում էին պատճենահանությամբ: Դրանք փոքր տպաքանակ, բայց բավական մեծ շրջանառություն ունեին: Տասնամյակների լռությունից հետո վերջապես լույսի համար ճեղք էր բացվել: Հնարավորություն էր ընձեռնվել առանց հետապնդման վախի ու սարսափի կարդալ ազատ խոսքի առաջին սերմնացաններին:

Պարբերականները ներկայացնելուց առաջ հարկ է գրել երկու հարցի մասին:

Առաջին, անունների թվով ամենաշատ պարբերականներ լույս են տեսել Ղարաբաղում (11 անուն): Փաստը բոլորովին անսպասելի չէ: Սակայն բացատրություն է պահանջում Ղարաբաղը սփյուռքին հավասարեցնելու պարագան: Որ Ղարաբաղը նշածս հասկացությամբ հատուկ կարգավիճակ ունի, անտարակուսելի է: Եղած ղարաբաղյան պարբե-

digitised by A.R.A.R.@

«Խորհրդային» սփյուռքի մամուլը

Ինչ են հրատարակել ու հրատարակում «մերձավոր արտասահմանի» հայ համայնքները, Ղարաբաղը: Այս մասին հետաքրքիր դիտողումներ է արել մասնագետը

ռականներին հնարավոր չէ չանդրադառնալ: Իրողությունն այն է, որ դրանք ոչ հայաստանյան են, ոչ էլ սփյուռքինը: Եւ Ղարաբաղի մամուլն էլ իր երկրի դեռ խնճիճխման ու խնճոտոյն է:

Երկրորդ, խորհրդային սփյուռքում հրատարակված պարբերականների մի մասը տպագրվել եւ տպագրվում է... Երեւանում: Գրանցել ենք այդպիսի 13 պարբերական: Սակայն դրանք տարբեր են իրարից. մի դեպքում գործ ունենք «Հայ լրաբեր», «Մասյաց աղավնի», «Լույս Համշենյաց» լրագրերի, «Արցախ» եւ «Գանձասար» հանդեսների հետ, որոնց խմբագրությունները գործում են բնօրրանում, մյուս կողմից Երեւանում են տպագրվել նաեւ «Արցախյան շաչաք», «Արցախականչ», «Ասոնջակ», «Մռավի ղողանջներ» եւ այլ պարբերականներ, որոնց խմբագրությունները Երեւանում էին եւ պարբերականներն էլ ավելի շատ Երեւանի ու երեւանցիների համար են տպագրվել:

Նշված եւ այլ պարբերականները ներկայացնելիս հաշվի ենք առել երկու հանգամանք. նախ, դրանց խմբագրությունների նստավայրը, ապա՝ ուղղվածությունը, հասկացվածությունը:

Մեր որոնումները 1988-ին հիմնադրված պարբերական հրատարակություն գտնելու ուղղությամբ առայժմ հաջողություն չեն ունեցել:

1989-ին գրանցել ենք ինքնահրատ եւ տպարանային 6 պարբերական:

Առաջին պարբերականը Լատվիայի հայկական համայնքի ինքնահրատ «Լույս» ռուսերեն տեղեկագիրն էր: Լույս է տեսել երեք համար, 8 էջ ծավալով, սկսած ապրիլ ամսից: Խմբագրել է Ն. Բաբաջանյանը: Այս տեղեկությունները քաղել ենք «Սովետսկայա բիբլիոգրաֆիա» հանդեսից, սակայն պարբերականը չենք տեսել:

«Ամարաս» խորագիրն էր կրում Ղարաբաղի հայկական բարեգործական միության տեղեկատուն, խմբագիր՝ Սերգեյ Շահվերդյան: Այն տպագրվել է Ստեփանակերտում, մայիսից, 4 էջ ծավալով:

Նույն թվականին, սկսած օգոստոսի 9-ից, Ստեփանակերտում սկսել է տպագրվել նաեւ «Միացում» ժողովրդական շարժման նույնանուն տեղեկագիրը, խմբագիր՝ Մ. Պետրոսյան: Կես մամուլ ծավալով, 2 էջանոց «Միացում» տեղեկագիրը նկարագրում ենք մեր ունեցած առաջին համարից: Տեղեկագրի հետագա ճակատագիրն անհայտ է մեզ:

Վերջապես, Ղարաբաղի երրորդ պարբերականը գրողների միության ԼՂ մարզային կազմակերպության գրական-գեղարվեստական, հասարակական-քաղաքական «Արցախ» երկամսյա հանդեսն էր, գլխավոր խմբագիր՝ Կիմ Գաբրիելյան:

«Արցախ»-ը տպագրվում է Երեւանում, 6-8 հազար օրինակ տպաքանակով, 8 տպագրական մամուլ ծավալով:

Նոյեմբերին միաժամանակ երկու պարբերական սկսեց հրատարակվել Մոսկվայում՝ «Հայ լրաբեր» եւ «Արմյանսկի վեստնիկ»:

Մոսկվայի հայ մշակույթի ընկերության «Հայ լրաբեր» ամսաթերթը (խմբագիր Ռ. Ճիրինյան) լույս է տեսել հայերեն եւ ռուսերեն լեզուներով: Երկու տպագրական մամուլ ծավալով, 8 էջանոց թերթի առաջին կեսը հայերեն էր, երկրորդը ռուսերեն: Տպագրվում էր Երեւանում, 15 հազար տպաքանակով: Ուր համար լույս տեսնելուց հետո 1990-ի օգոստոսից տպագրությունը դադարել է:

«Հայ լրաբերին» զուգահեռ Մոսկվայում սկսեց լույս տեսնել «Ֆենիքս» հրատարակչության «Արմյանսկի վեստնիկ» ռուսալեզու ամսաթերթը (խմբագիր Վահան Էմին): Թերթի նպատակն է շարունակել 1916-1918 թթ. Մոսկվայում Ա. Ամիրովի եւ Ա. Ջիվելեգովի նախաձեռնությամբ հրատարակված նույնանուն պարբերականի ավանդները: Առաջին շրջանում այն լույս էր տեսնում ամիսը մեկ անգամ: Ներկայումս 4 էջանոց կիսամսյա պարբերական է, բավական մեծ տպաքանակով՝ 17 հազար: Այն ներքին սփյուռքի ամենաերկարակյաց թերթն է: Մինչեւ այժմ լույս տեսած շուրջ 40 համարները տպագրվել են Մոսկվայում, «Գուդոկ» թերթի տպարանում:

1990-ին լույս տեսնող պարբերականների թիվը գրեթե կրկնապատկվեց: Ընդարձակվեց դրանց հրատարակման աշխարհագրությունը. հայ պարբերականներ սկսեցին հրատարակվել նաեւ Ջավախքում, Ղրիմում եւ այլուր:

Դժվար է որոշել, թե որն է տարվա առաջին պարբերականը:

Հնարավոր է, որ դա Թբիլիսիում լույս տեսած «Միացում» ինքնահրատ-ռուսալեզու հրատարակությունն է, որը բազմացվում էր մեքենագիր բնագրից:

Հնարավոր է, որ դա Ուկրաինայի «Հայաստանի բարեկամները» կոմիտեի «Համայնք» ռուսերեն հրատարակված տեղեկագիրը լինի:

Գուցե ենք հնարավոր է, քանի որ վերոհիշյալ երկու, ինչպես նաեւ Ջավախքի «Ժողովրդական շարժում» կազմակերպության «Ջավախք» պաշտոնաթերթը նկարագրել ենք պատահական օրինակի կամ մամուլի քաղած տեղեկությունների հիման վրա եւ դրանց մասին ամբողջական մատենագիտական տվյալներ չունենք:

Ապրիլից Տալլինում սկսեց լույս տեսնել հայկական մշակութային ընկերության «Վահագն» ամսաթերթը (խմբագիր Ա. Գյուլգյուլյան): Գերակշռաբար լինելով ռուսերեն, այնուամենայնիվ էջերից մեկ-երկուսը տրամադրվում էր հայերեն նյութերին: 4 էջանոց, 2 տպագրական մամուլ ծավալով, փոքր տպաքանակով՝ 3 հազար, այդ անկախ ինքնաշիտ ամսաթերթը նույնպես 1992-ի սկզբից լույս չի տեսնում:

Հոկտեմբերի 19-ին լույս տեսան երկու հայասար պարբերականներ, երկուսն էլ հասցեագրված Արցախ աշխարհին: Երկու շաբաթաթերթն էլ լույս էին տեսնում 15 հազար օրինակ տպաքանակով: Ու թեեւ մեկի բողարկման տվյալներով («Արցախյան շաչաք») նշված էր, որ այն տպագրվում է Ստեփանակերտում, իրականում թե այդ, թե մյուս «Արցախ» հայրենակցական միության «Արցախականչ» շաբաթաթերթը տպագրվում էին Երեւանում:

Կարճ կյանք ապրեց «Արցախյան շաչաք» հասարակական-քաղաքական պարբերականը (խմբագիր՝ Ալիկ Հարությունյան): Լույս տեսավ ընդամենը երկու համար: 4 էջանոց, 1 տպագրական մամուլ ծավալով թերթը դեկտեմբերյան համարով վարագուրեց իր կենսագրությունը:

«Արցախականչ»-ը (խմբագիր՝ Մուշեղ Բաղդասարյան) իր երկվորյակ «եղբոր» համեմատությամբ ավելի բախտավոր գտնվեց եւ շարունակում է առայժմ լույս տեսնել: Հիմնականում լինելով հայաստանյան պարբերական, այնուամենայնիվ հայրենակցական միության գործունեության շնորհիվ եւ իր ուղղվածությամբ այն նաեւ արցախյան պարբերական է: Մանավանդ, եթե հաշվի առնենք, որ Արցախը Հայաստանից բաժանող սահմանը միայն քարտեզի վրա է գծված...

«Արցախականչ»-ն ունի նաեւ ռուսերեն թողարկում: 1991-ի մարտից լույս են տեսել «Զով Արցախա» պարբերականի 30-ից ավելի համարները:

«Կռունկ» անվանումն ուներ Աբխազական ԻԽՍՀ հայկական-մշակութային բարեգործական համանուն ընկերության ամսաթերթը (խմբագիր՝ Արտավազդ Սարեցյան): Այն նույնպես տպագրվում էր Երեւանում, նոյեմբեր ամսից: Թերթը երկլեզվյա էր՝ հայերեն-ռուսերեն, 1-2 տպագրական մամուլ ծավալով: Լույս էր տեսնում 10 հազար օրինակ տպաքանակով: Մեր տեղեկություններով նոյեմբեր-դեկտեմբերին Երեւանում 3 համար լույս տեսնելուց հետո թերթի տպագրությունը պետք է շարունակվեր Սուխում քաղաքում: «Կռունկ»-ի՝ հետագա գործունեության մասին որեւէ այլ տեղեկություն չունենք:

Սիմֆերոպոլում եւ Երեւանում լույս տեսնող Ղրիմի հայկական մշակութային ընկերության «Մասյաց աղավնի» պաշտոնաթերթը տպագրության երկու շրջան ունեցավ:

Առաջին ութ համարների տպագրության շրջանում թերթը երկլեզվյա էր, 3 էջ եւ 2 տպագրական մամուլ ծավալով: 1-3 էջերը հայերեն էին, մնացյալը՝ ռուսերեն: Այս շրջանում թերթը խմբագրում էր Սերժ Հովհաննիսյանը, տպագրվում էր Երեւանում:

Սկսած 1991 թ., թերթի 9-րդ համարից «Մասյաց աղավնին» տպագրվում է Ղրիմում, խմբագրական խորհրդի կողմից, 4 էջով, 1 տպագրական մամուլ ծավալով եւ միայն ռուսերեն՝ «Գոլոս Մասիսա» խորագրով: Թերթի տպագրությունը շարունակվել է մինչեւ հոկտեմբեր ամիսը:

Ինչպես «Արմյանսկի վեստնիկ»-ի հրատարակիչները, «Մասյաց աղավնու» հիմնադիրները նույնպես փորձ արեցին վերականգնել անցյալի կտրված թելը: Վերադառնալով արմատներին, թերթի խմբագրակազմը փորձ արեց կամրջել 125 տարի առաջ ընդհատված նշանավոր խմբագիր-հրատարակիչ Գաբրիել Այվազովսկու համանուն պարբերականի ավանդները: «Մասյաց աղավնի»-ն կրկին լռել է:

Թե որքանով հաջողությունը այս անգամ քանի տարի է սպասելու Նոյյան պասցամարգերի նոր վերադարձին, միայն աստված է հայտնի: Մի՞թե էլի 125 տարի...

Ի դեպ, համանման փորձ էր նաեւ «Ջավախք» պարբերականի ծնունդը: Փորձ վերականգնելու Ախալքալաքում 1913-1916 թթ. Վարդան Շահպարոնյանի հրատարակած «Ջավախք»-ը:

Սոաս է հունձը նաեւ 1991 թ.: Հիմնի կողքին 10 նոր պարբերական երեւան եկան:

Տարվա վերջին իսկ Բոգդանովկայում սկսեց լույս տեսնել «Փարվանա» հասարակական-քաղաքական, մշակութային անկախ լրագիրը (խմբագիր Մոլիկ Սեդրակյան):

Հունվարին Ստեփանակերտում սկսեց լույս տեսնել ԼՂ գրողների միության «Պըլը-Պուղի» երգիծական հանդեսը (խմբագիր՝ Վարդան Հակոբյան): Հետեւելով նորանոր պարբերականների սրընթաց հերթափոխին, ամենից ավելի զարմացել եմ այն խորդությամբ, որ մեր դառն ու դժվարին ժամանակներում անգամ հրատարակիչը եւ ընթերցողը երգիծանքի մասին չմոռացան: Երեւանյան «Ոզնուն» ընկերակցում են Գյումրիի «Պոլոզ Մուկուչ»-ը, Վանաձորի «Եղինջ»-ը եւ Արցախի «Պըլը Պուղի»-ն:

Մարտ ամսից Մոսկվայում ռուսերեն լույս է տեսնում «Պրո Արմենիա» հասարակական-քաղաքական հանդեսը: 20-րդ դարի սկզբին նույնանուն հանդես էր տպագրվում Փարիզում: Այն հիմնադրել էին Ժորժ Կլեմանսոն, Ժան Ժորեսը եւ Անատոլ Ֆրանսը: Հանդեսի հիմնադիրը եւ գլխավոր խմբագիրը Ալեն Հայրապետյանն է: 1991-ին տպագրվել է միայն երկու համար, իսկ 1992-ի սկզբին այն կանոնավորապես լույս է տեսնում ամիսը մեկ անգամ: Անել է հանդեսի տպաքանակը: Դրանում Հայաստանի մասին պատմող ու վկայող ամենահեղինակավոր պարբերականներից մեկն է եւ այդ առումով հանդեսի խմբագրությունը շնորհակալ գործ է կատարում:

Հաջորդ ամսին Ռիգայում լույս է տեսնում լատվիա-հայկական ԼԱՕ ընկերության «Արարատ» թերթը ռուսերեն լեզվով, 6 էջ ծավալով եւ մեծ տպաքանակով՝ 20 հազար (խմբագիր՝ Ալեքսանդր Գեոնյան):

Հաջորդ պարբերականի մասին տեղեկանքը երկար մտածում էի տալ թե չտալ: Երկմտանքս այնքան շարունակվեց, որ ժամանակագրական խախտումով եմ Ձեզ ներկայացնում «Ջավախք» հայրենակցական-բարեգործական միության «Ասոնջակ» շաբաթաթերթը (խմբագիր՝ Վահան Սաղաթելյան): Շաբաթաթերթը գոյատեւեց 1991-ի մարտի 25-ից մինչեւ դեկտեմբերի 4-ը: Այդ ընթացքում լույս տեսան թերթի 12 համարները: «Ասոնջակ»-ի հրատարակիչը «Նոյյան տապան» հիմնադրամն էր: Շաբաթաթերթը կազմվել եւ հրատարկվել է Երեւանում: Այն թեեւ ներքին սփյուռքի պարբերական չէր, բայց որոշակի չափով այդ ուղղվածությունն է ունեցել: Ուստի մի հիշատակության էլ նա է արժանի:

Ամռանը, հունիսին, Ռոստովի մարզի հայաբնակ Չալթըր գյուղում սկսում է տպագրվել «Անի» մշակութային-լուսավորչական ընկերության համանուն պարբերաթերթը: Այն երկլեզու է՝ հայերեն-ռուսերեն: Թերթի ուղղագրությունը դասական հայերենով է, շարվածքը համակարգչային: 1 մամուլ ծավալով, ընդամենը 4 էջանոց այս թերթից բացի նույն գյուղում տարեվերջին եւս մեկ հայերեն պարբերական է սկսում տպագրվել:

«Նոր Նախիջեւան» հասարակական-քաղաքական շաբաթաթերթի խմբագիրն է Հ. Սարգսյանը: Այն լույս է տեսնում դեկտեմբեր ամսից, 6 էջ ծավալով, 5 հազար օրինակ տպաքանակով:

Երբ նորանոր պարբերական են սկսում հրատարակել համշենահայերը: Դրանք են դոդոգների հասարակական խորհրդի գրական-լուսավորչական «Համշեն» պարբերաթերթը (խմբագիր Արտավազդ Սարեցյան), Սոչիի «Սեւան» մշակութային կենտրոնի «Լույս համշենյաց» լրագիրը (խմբագիրներ՝ Ժ. Գ...մարյան, Գ. Ավչյան) եւ դարձյալ Սոչիի «Զարթոնք» գրական-գեղարվեստական հանդեսը: Առաջին երկուսը տպագրվում են Երեւանում, 1 տպագրական մամուլ ծավալով, իսկ տպաքանակը հիմնականում տարածվում է սեւծովյան առափնյա գոտու հայաբնակ բնակավայրերում: «Զարթոնք»-ը տպագրվել է Մայկոպում, 5 հազար տպաքանակով:

Ներքին սփյուռքի մամուլից 1992 թվականը բեւակոխեցին միայն հատուկենտ պարբերականներ: Նախորդ տարիներին հատուկ աշխարհագրական լայնությունը, ոչ էլ անունների բազմազանությունը չկան: Մինչեւ տարեվերջ գրանցվել են նոր լույս տեսած վեց պարբերականներ: Դրանցից չորսը տպագրվել են Ղարաբաղի համար, մեկը՝ Մոսկվայում, մեկը՝ Նովոռոսիյսկում:

Հայ առաքելական եկեղեցու Արցախի թեմի աստվածաբանական «Գանձասար» հանդեսը (խմբագիր՝ Տեր Մեսրոպ քահանա Արամյան) ստվարածավալ, շուրջ 20 տպագրական մամուլ, կիսամյա հրատարակություն է: Լույս է տեսնում բավական մեծ տպաքանակով՝ 8 հազար օրինակ: Վաճառքից ստացված գումարի մի մասը ծառայում է բարեգործական նպատակների համար: 1992-ի երկու համարներն էլ լույս են տեսել:

Մարտի 22-ին լույս տեսավ ԼՂՀ ԳԽ մամուլի ծառայության «Լրատու»-ն:

Ապրիլի 11-ին Երեւանում Շահումյան-Գետաշեն հայրենակցական բարեգործական միությունը տպագրեց «Մռավի ղողանջներ» թերթը: Խմբագրականում թերթի լույս ընծայման մասին հույս է հայտնվում, որ հետագայում, հենց որ հնարավորություն ստեղծվի, թերթի տպագրությունը կկազմակերպվի Շահումյանում: Բայց Գետաշենն ընկավ, Շահումյանն էլ, իսկ թերթը մնաց հիշատակող...

Հայաստանի Հանրապետության անկախության օրը՝ մայիսի 28-ին, լույս տեսավ ՀՀԴ Արցախի կազմակերպության «Պայքար» թերթի առայժմ միակ համարը: Ապրիլ ամսից Մոսկվայում ռուսերեն լույս է տեսնում «Նոյ» հայ-հրեական քանքերը: 10 հրատարակչական մամուլ ծավալով հանդեսը լույս է տեսնում եռամսյակը մեկ, փոքր տպաքանակով՝ 1000 օրինակ: Հիմնադիր խմբագիրը գրող Վարդեվան Վարժապետյանն է: Հետագայում հրատարակիչները պլանավորում են հանդեսը տպագրել նաեւ հայերեն, եբրայերեն եւ անգլերեն լեզուներով:

Վերջապես սեպտեմբեր ամսից Նովոռոսիյսկում լույս է տեսնում հայկական մշակութային ընկերության «Լույս» ամսաթերթը (խմբագիր՝ Լ. Մկրտչյան):

Առայժմ այս ու այսքան են եղել ներքին սփյուռքի պարբերականները:

Ավաղ: Այն բոլորից, որ ներկայացրի, հատուկենտ պարբերականներ են միայն հաղթահարել գոյատեւման դժվարությունները: Մեկը մյուսի հետեւից, ֆինանսների բացակայության պատճառով, չունենալով հայրենիքի գործուն աջակցությունը, լրագրերն ու հանդեսները դադարում են լույս տեսնել: Եվ մեզ չմխիթարենք, թե Հայաստանում էլ լույս տեսած նորաստեղծ պարբերականներից՝ քչերն են միայն այսօր շարունակում իրենց գոյությունը: Դադարածների փոխարեն ամեն տարի նորերն են հրատարակվում: Ասել է, թե այստեղ, Հայաստանում պարբերականի կորուստը անդառնալի չէ:

Մինչդեռ դրսում՝ գաղթօջախներում, ամեն մի թերթ, մանավանդ հայաստան, հայրենիքից մի նշխար է, քարի լույր, խաբրիկ, օտար միջավայրում ննջում ու աղավնի:

Նկարագրածս պարբերականների մեծ մասը բացակայում են Հայաստանի ազգային գրադարանի ֆոնդերում: Եղած հավաքածուներն էլ կիսատ-պռատ են: Առիթից օգտվելով դիմում ենք հիշատակված բոլոր թերթերի ու հանդեսների հրատարակիչներին, խմբագրություններին. եթե ուզում եք Ձեր տպաքանակով կյանքի կոչված պարբերականները նաեւ մեզանից հետո շարունակեն ծառայել իրենց նպատակին, փրկվեն կորստից ու մոռացումից, նվիրեք ձեր պարբերականների հավաքածուների գոնե մեկական ամբողջական օրինակ Հայաստանի ազգային գրադարանին (Մեր հասցեն՝ 375009, Երեւան 9, Տերյան 72):

ՆԵՐՍԵՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ
Հայաստանի ազգային գրադարանի փոխտնօրեն

Բալկաններ

ՈՎ Է ՎԱԽԵՆՈՒՄ ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅԻՑ

Հոդվածը, որ մենք քաղել ենք ֆրանսիական «L'Express» հանդեսից, ընդգծված հակահունական բնույթ ունի: Մակեդոնիայի անկախության ճանաչման հարցը իրոք որ լրջորեն անհանգստացրել է Հունաստանին, եւ նա ջանքեր է գործադրում հետագա կնճիռներից խուսափելու համար: Սակայն, ըստ երեւույթին, դա չի համապատասխանում Արեւմուտքի շահերին, եւ վերջինս բանաք չի խնայում սեւացնելու Հունաստանին «գործած եւ չգործած մեղքերի» համար:

Թեեւ Հին Հունաստանում Փիլիպոս Բ-ին համարում էին բարբարոս եւ նույնիսկ զավթիչ, այսօր նա ներկայացվում է որպես հելլենիստական քաղաքակրթության կարկառուն դեմքերից մեկը: Ուստի եւ Հունաստանը դեմ է՝ այն բանին, որ նախկին Հարավսլավիայի վեց հանրապետություններից մեկը՝ նորանկախ Մակեդոնիան, պահպանի իր անունը: Օգտագործելով իր մայնակցությունը Եվրահամայնքին, նա սպառնում է փոքրիկ Մակեդոնիայի միջազգային ճանաչման դեպքում կիրառել վետոյի իրավունքը, չվավերացնել Մաաստրիխտի դաշնագիրը: Միաժամանակ նա փորձում է, ինչպես ինքն է անվանում, «Սկոպյեի հանրապետությանը» միանգամայն ապօրինաբար ընչահեղձ անել առեւտրական արգելքով, մինչդեռ հեշտությամբ խախտում է Սերբիայի դեմ ՄԱԿ-ի հաստատած արգելքը: Հունաստանի ներկայիս կառավարության ամենալուրջ փաստարկն այն է, որ Եվրոպայի կողմից Մակեդոնիայի ճանաչման դեպքում ինքը կպառակտվի: Եւ Արեւմուտքի ղեկավարները պատրաստ են շատ զիջումների դիմել, միայն թե Պապանդրեուն կրկին չտիրի իշխանությանը:

Ազգայնական իսկական հոգեգարություն է ծավալվել ամբողջ Հունաստանում: Քաղաքական գործիչները մրցում են ամբոխավարության մեջ: Հատվել են նոր մետաղադրամներ, որոնց մի երեսին Ալեքսանդր Մեծի դիմապատկերն է, իսկ մյուսին՝ Փիլիպոս Բ-ի խորհրդանշան 16 ճառագայթանի արեւը: Անցյալ տարվա դեկտեմբերի 10-ին Մակեդոնիայի ճանաչման դեմ Աթենքում կազմակերպված հանրահավաքին մասնակցում էր 1,3 մլն մարդ: Ղողանջում էին եկեղեցիների զանգերը: Այդ օրը փոխադրամիջոցներն անվճար էին: «Կա միայն մեկ Մակեդոնիա եւ այն հունական է», վանկարկում էր բազմությունը: «Մենք ամեն զոհողության պատրաստ ենք հանուն մեր սրբազան հող Մակեդոնիայի», իր ելույթում ասաց ուղղափառ եկեղեցու հովվապետ Սերաֆիմը:

Մակեդոնիան, որտեղ բնակվում են հույներ, բուլղարներ, ալբանացիներ, վալախներ, գնչուներ, թուրքեր եւ իրենց սլավոն համարող մակեդոնացիներ, արդեն բալկանյան երկու պատերազմների պատճառ է եղել: 1912 թ. առաջին պատերազմի ժամանակ Հունաստանը, Սերբիան, Չեռնոգորիան եւ Բուլղարիան կռվում էին Թուրքիայի դեմ: Հույները գրավեցին Սալոնիկը, սերբերը՝ Սկոպյեն, Թուրքիան զրկվեց Բալկաններից: 1913 թ. երկրորդ պատերազմը բուլղարների դեմ էր: Հունաստանը Բուխարեստի պայմանագրով ստացավ Սալոնիկը եւ հարավային Մակեդոնիան: Այսօր երկիրը բաժանված է երեք մասի. Եգեական Մակեդոնիա, որը Հունաստանի կազմի մեջ է, Վարդարի Մակեդոնիա (նախկին Հարավսլավիայում), որն իրեն անկախ է հռչակել, Պիրինի Մակեդոնիա (Բուլղարիայի կազմում): Խնդիրն այն է, որ անկախ Մեծ Մակեդոնիա գոյություն չի ունեցել անտիկ ժամանակներից ի վեր: Երկիրը մշտապես եղել է կռվախնձոր եւ ազգերի խառնարան, որտեղ յուրաքանչյուր ազգություն ունի իր շրջանը, բարբառը եւ կրոնը: Հին հակամարտությունները չեն մոռացվում: Օրինակ, Սկոպյեի հին կամուրջը բաժանում է քաղաքի արեւմտյան (ուղղափառ, սլավոնական) մասը արեւելյան (մահմեդական, ալբանական) մասից: Հունական Մակեդոնիան առավել միատարր եւ հունականացված է 1920-ական թթ. ժողովրդագրական տեղաշարժերի եւ մակեդոներենի արգելման հետեւանքով: Հունաստանում պաշտոնապես ազգային փոքրամասնություններ չկան: Ուստի Եգեական Մակեդոնիայում բազմաթիվ մարդկանց ազգանուններ ունեն հարավային Հունաստանին բնորոշ «պուլոս» կամ կրետացիներին նեհասուկ «ակիս» վերջավորությունները: Հունաստանում տիրում է մ. թ. ա. 5-րդ դարի ժողովրդավարությունը, որը միայն «իսկական» հույների համար է: Եվրահամայնքի անդամ այդ երկրում 1993 թ. «իսկական» հույնը ուղղափառ է: Կաթոլիկները, բողոքականները, հրեաները եւ մահմեդականները լիիրավ քաղաքացիներ չեն համարվում: Նրանք դասավանդելու իրավունք չունեն: Ոչ ուղղափառ կրոնները որակվում են որպես «օտար դավանանքներ»: Արգելված է այսուհետեւ ինքնության վկայականում նշել նաեւ տիրոջ դավանանքը: Այս վճիռը տագնապեցնում է հրեական համայնքին, որը գրեթե բնաջնջվեց նացիստական օկուպացման ժամանակ: Սալոնիկում մնացած մի քանի հրեաները, որոնք մինչեւ օրս զոհերի հուշահամալիրի կառուցման թույլտվություն չեն ստացել, երկյուղների համար լուրջ հիմքեր ունեն մանավանդ մամուլում հաճախակի դարձած հակահրեական հայտարարությունների պատճառով:

Հունաստանը մտահոգված է այն մտքից, որ մի օր այդ շրջանի նկատմամբ իր գերիշխանությունը կարող է վիճարկվել: Այս պատճառով բոլոր կուսակցությունները միավորվել են յուրօրինակ սրբազան դաշինքի մեջ: «Այդ Սկոպյեի հանրապետությունը երբեք Մակեդոնիա չի եղել, հավաստիացնում է վարչապետ Կոնստանտին Միցոտակիսը: Մակեդոնիա անունը 1948 թ. նրան տվեցին Ստալինը եւ Տիտոն: Այն ժամանակ կոմունիստների նպատակն էր դուրս գալ Եգեյան ծով եւ Սալոնիկ: Այդ Մակեդոնիայի ստեղծումից անմիջապես հետո մենք ստիպված եղանք վերապրել դրսից կոմունիստների կազմակերպած քաղաքացիական պատերազմի դառը փորձը: Նրանց նպատակն էր հունական Մակեդոնիան միացնել իրենց կեղծ Մակեդոնիային»:

Բալկաններում տարածքային եւ էթնիկական հարցերը միշտ էլ պայթյունավտանգ են եղել: Իսկ այստեղ Բալկանների սիրտն է: Սալոնիկի բազմաթիվ բնակիչներ հայրենադարձներ են: Նրանք Զմյուռնիայի շրջանից տեղահանված եւ Հունաստանի թուրքերի հետ փոխանակված հույներ են: Նրանց զայրացնում է այն միտքը, որ իրենց նոր հայրենիքը կարող է վիճարկվել, եւ ոչ հունական Մակեդոնիայի մասին բոլոր խոսակցությունները ուղղակի կատաղեցնում են սալոնիկցիներին:

Սկոպյեում Մակեդոնիայի ազգային միասնության ժողովրդավարական կուսակցության (ԱՄԺԿ) նախագահն է Լյուբկո Ջորջեւսկին: Այդ ընդդիմադիր կուսակցությունն ունի 37 պատգամավոր: «Հույները վատ են տրամադրված 1913 թվականից, երբ Մակեդոնիան բաժանվեց 3 մասի», ասում է Ջորջեւսկին: Նրանք վախենում են կորցնել ավարի իրենց բաժինը, վախենում են իրենց ազգային փոքրամասնություններից: Մինչդեռ ալբանացիները մեզ մոտ լայն իրավունքներ ունեն: Սակայն Եվրոպան հրաժարվում է մեզ ճանաչել: Ուզում են, որ մենք փոխենք մեր անունը: Մի՞թե սա է մարդու իրավունքների արտահայտությունը: Իսկ ո՞ւր մնաց ժողովուրդների ինքնորոշման իրավունքը: Այն ոտնահարվում է հույների նեղացկոտության պատճառով»: ԱՄԺԿ-ի ղեկավարը լսել անգամ չի ուզում անվանափոխության մասին: «Դա պատրվակ է: Երբ ընդունենք, հույները ուրիշ բաներ էլ կպահանջեն: Մենք արել ենք պահանջված բոլոր զիջումները, բայց ամեն անգամ նրանք ուզում են ավելին ստանալ»: Ջորջեւսկին ինքնավստահ է. նրա կուսակցությունն օրեցօր ավելի լայն ժողովրդականություն է վայելում: Երկրի հանդեպ գործադրվող անարդարությունը մեծացնում է արմատական ազգայնականների թիվը:

Ըստ «L'Express»-ի, 20 հունվար

Պատմական տեղեկանք. Մ. թ. ա. 4-րդ դարում Մակեդոնիայի թագավորությունն իր բարձրակետին հասավ Փիլիպոս Բ-ի օրոք: Նա իր գերիշխանությունը հաստատեց գրեթե ամբողջ Հունաստանի վրա: Նրա որդին՝ Ալեքսանդր Մեծը, կայսրությունը տարածեց մինչեւ Հնդկաստան: Մ. թ. ա. 2-րդ դարում Մակեդոնիան դարձավ հռոմեական նահանգ. 4-րդ դ. միացվեց Բյուզանդիային: 10-րդ եւ ապա 12-րդ դարում Մակեդոնիայի մի մասն անցավ բուլղարների ձեռքը: 14-րդ դ. կարճ ժամանակով Մակեդոնիան նվաճում են սերբերը: 1380-1912 թթ. եղել է Օսմանյան կայսրության կազմում: 1946 թ. Հարավսլավիայի նորաստեղծ դաշնության մեջ առաջին անգամ ճանաչվեցին մակեդոնական ազգությունը, պաշտոնական լեզուն եւ հանրապետությունը: 1991 թ. սեպտեմբերին Մակեդոնիան իրեն անկախ հռչակեց:

Խորվաթները խթանեցին պատերազմի նոր ալիք

Նոր Հարավսլավիայի ազգամիջյան պատերազմների ռազմաճակատներում ռազմական գործողությունները նոր թափ են ստացել: Արդարացան քաղաքական դիտորդների վաղաժամ[illegible] կանխատեսումները, կապված խորվաթների կողմից սանձազերծված հարձակողական գործողությունների հետ: Ինչպես եւ սպասվում էր, խորվաթական զինված կազմավորումները չբավարարվեցին ՄԱԿ-ի վերահսկողության տակ անցած ծանր տեխնիկայի բռնագրավումով եւ լայնածավալ հարձակում նախաձեռնեցին սերբերի դեմ: Դա տեղի ունեցավ այն պահին, երբ Ժնեւի խաղաղ կարգավորման բանակցություններում հակամարտության ողջ ընթացքում առաջին անգամ պատերազմին մասնակցող բոլոր կողմերը մոտ էին փոխհամաձայնությանը:

Խորվաթների հարձակումը անդրադարձ[illegible] դեր խաղաց Բոսնիայում կարծես թե խաղաղված զինված կազմավորումների համար եւ բազմակողմանի բախումները կրկին վերսկսվեցին: Պատերազմի նոր ալիքը մեծապես պայմանավորեց նաեւ Ժնեւում ընթացող բանակցությունների ձախողումը, ուր Բոսնիայի մահմեդականներն ու սերբերը նորից սրվեցին հակասությունները խորացնելու տարբերին:

Այսօր արդեն բոլորի համար ակնհայտ է, որ խորվաթների վերջին հարձակումը ոչ այնքան ռազմական, որքան քաղաքական նպատակ էր հետապնդում: Այն կոչված էր տապալելու խաղաղ կարգավորման գործընթացը եւ խափանելու այն փխրուն խաղաղությունը, որը հաստատվել էր ռազմաճակատներում, ինչը եւ լիովին իրականացվեց:

Այս առումով հետաքրքրական է, թե ինչպես են բացատրում իրենց հանկարծահաս ագրեսիվ գործողությունները Խորվաթիայի ղեկավար շրջանակները: Ինչպես «Ազատություն» կայանի թղթակցի հետ հարցազրույցի ժամանակ Խորվաթիայի արտգործնախարարի տված պարզաբանումները կարող էին անգամ զվարճալի հնչել, եթե դրանց հետեւում չլինեին հարյուրավոր նոր զոհերի պատասխանատվությունը: «Ազատություն» կայանի թղթակցի այն հարցին, թե ինչով էին պայմանավորված խորվաթական բանակի հարձակումները տվյալ ժամանակահատվածում, Խորվաթիայի արտգործնախարարը պատասխանեց հետեւյալը. «Այն տարածքները, որտեղ խորվաթական բանակը նախաձեռնեց ազատագրական գործողությունները, անկախ Խորվաթիայի տուրիզմի ինդուստրիայի լավագույն գոտին են: Պատերազմի պատճառով մենք արդեն բաց ենք թողել նախկին տուրիստական շրջանը, ինչը մեր երկրին [illegible] դոլարների վնաս է հասցրել: Մենք նախատեսում ենք, որ հենց տուրիզմի ինդուստրիան պետք է լինի Խորվաթիայի [illegible]: Քանի որ ամառը մոտենում է, խորվաթական բանակը ազատագրեց ծովափնյա տարածքը, որ, մենք հույս ունենք, իրենց հանգիստը կանցկացնեն եվրոպացի եւ ամերիկացի զբոսաշրջիկները»:

Հազիվ թե քաղաքական դիտորդները, քաղաքագետներն ու կարգավորման գործընթացը կազմակերպած դիվանագետները մտածեին, որ այդքան մեծ ջանքերով ձեռք բերված համաձայնությունները հնարավոր կլինի ի չիք դարձնել տուրիստական շրջանին նախապատրաստվելու համար: Խորվաթների հարձակումը պարզապես քաղաքական պատվեր էր այն ուժերի կողմից, ում ձեռնտու է պատերազմի հարատեւությունը նախկին Հարավսլավիայի տարածքներում: Խորվաթ ղեկավարների վերջին հայտարարությունները եւս վկայում են, որ պատերազմի նոր ալիքի խթանումը քիչ կապ ունի Բալկաններում տուրիզմի ինդուստրիայի կարգավորման խնդրի հետ: «Խորվաթները պետք է վերադարձնեն բոլոր այն տարածքները, որոնք կարող են որոշել երկրի քաղաքական ապագան: Եթե պետք լինի, մենք կհետաձգենք նաեւ ռազմական գործողությունների պլանավորման ժամկետները», հայտարարել է խորվաթ ղեկավարներից մեկը, ինչը ապացուցում է, որ նախկին Հարավսլավիայում դեռեւս վաղ է խաղաղություն ակնկալել:

Տ.Դ.

Լուրերի Հոսք

Իսրայելում ձերբակալվեցին երկու ամերիկահպատակ պաղեստինցիներ

Ինչպես հաղորդում է «Ամերիկայի ձայն» կայանը, Իսրայելի իշխանությունները ձերբակալել են երկու ամերիկահպատակ պաղեստինցիների, որոնք մեղադրվում են իշխանությունների կողմից արգելված Համաս կրոնական ծայրահեղական կազմակերպությանն աջակցություն ցույց տալու մեջ: Կայանը հաղորդում է, որ Իսրայելի իշխանությունները տեղի տալով միջազգային հանրության ճնշմանը, խոստացել են երկիր վերադարձնել Համասի արտաքսված անդամների մի մասին եւ կրճատել մյուսների արտաքսման ժամկետները:

Ռաֆսանջանին ԱՄՆ-ի հետ հարաբերությունների մասին

Ինչպես հաղորդում է «Ամերիկայի ձայն» կայանը, Իրանի Իսլամական Հանրապետության նախագահ Ռաֆսանջանին հայտարարել է, որ Իրանի եւ ԱՄՆ-ի միջեւ հարաբերությունների կարգավորման նախադրյալներ առայժմ չկան: Իրանի նախագահը գտնում է, որ դա հնարավոր կդառնա միայն այն դեպքում, եթե ԱՄՆ-ը բարի կամքի դրսեւորումներ ցուցաբերի, մասնավորապես ապասառեցնի իրանական բանկային կուտակումներն ԱՄՆ-ի տարածքում: Միաժամանակ, կայանը հաղորդում է, որ Իսլամական հեղափոխությունից հետո առաջին անգամ իրանական նավթարդյունաբերության պատվիրակությունն այցելել է ԱՄՆ, ուր բանակցություններ է վարելու ամերիկյան ընկերությունների հետ Իրանից Ադրբեջան գազամուղի շինարարության շուրջ:

Կարմիր խմերներն օրենքից դուրս են

Ինչպես հաղորդում է «Ազատություն» կայանը, Կամբոջայում խաղաղ կարգավորման խնդրով զբաղվող ՄԱԿ-ի ներկայացուցիչներն ավարտել են այդ երկրի այն քաղաքական ուժերի գրանցումը, որոնք դադարեցնում են զինված դիմակայությունը եւ անցնում օրենքի շրջանակներում քաղաքական պայքարի: Պնոմպենի նախկին խորհրդային վարչակարգին դիմակայող հիմնական ռազմաքաղաքական ուժը՝ կարմիր խմերները, որոնք իրենց իշխանության տարիներին ցեղասպանություն իրականացրին սեփական ժողովրդի նկատմամբ՝ ոչնչացնելով շուրջ երեք միլիոն մարդ, ընտրություններին մասնակցելու գրանցումը չեն անցել: ՄԱԿ-ի ներկայացուցիչները այսուհետեւ կարմիր խմերներին օրենքից դուրս են համարում: Նրանց վերահսկողության տակ այժմ Կամբոջայի տարածքի 10 տոկոսն է եւ բնակչության շուրջ 5-6 տոկոսը: Մնացած տարածքների բնակչությունը կմասնակցի նախատեսված նախագահական ընտրություններին, ուր միակ թեկնածուն կլինի Կամբոջայի արքայազն Սիհանուկը: Կարմիր խմերները մեղադրում են Սիհանուկին եւ ՄԱԿ-ին այն բանում, որ նրանք ընտրության իրավունք են վերապահել ոչ միայն կամբոջացիներին, այլեւ վերջին տարիներին տեղափոխված վիետնամցիներին:

Զոհերի թիվն աճում է

Հյուսիսային Օսիայում ձնահոսքի տակ մնացած զոհերի թիվն «ամենահամեստ հաշվարկներով» հասնում է 50 մարդու: Ինչպես «ԻՏԱՌ»-ին հաղորդեց Հս. Օսիայի փրկարար ծառայության ղեկավար Ռուսլան Տավասիեւը, դեպքի վայրում ձնից արդեն հանվել է 35 դիակ եւ հիվանդանոց է տեղափոխվել ձնահոսքային թունելներում գտնված 8 վիրավոր: Հունվարի 27-ի երեկոյան տրանսկովկասյան ավտոմայրուղու 23 կիլոմետրանոց հատվածի վրա իջած ձնահոսքերը, նախնական տվյալներով, ծածկել են մեկ ավտոբուս, մի քանի մարդատար մեքենա եւ Հայաստան ուղեւորվող բեռնատարների շարասյունը: Փրկարար աշխատանքներին մասնակցում են Վլադիկավկազի կայազորի զինծառայողները, Ուդմուրտիայի, Կաբարդինո-Բալկարիայի եւ Ստավրոպոլի ալպինիստները:

digitised by A.R.A.R.@

Լուրերի Հոսք

Իրաքը շարունակում է համառել

Ինչպես հաղորդում է «Ազատություն» կայանը, ՄԱԿ-ի միջուկային զենքի վերահսկողության հանձնախմբի ղեկավար Ջիխերեոն Բահրեյնում տված մամուլի ասուլիսում հայտարարել է, թե Իրաքը շարունակում է հրաժարվել ՄԱԿ-ին հաղորդել այն երկրների եւ ընկերությունների անունները, որոնք իրականացրել են միջուկային տեխնոլոգիաների եւ բաղադրամասերի մատակարարումներն Իրաք:

Բելառուսը պարզեցնում է մեկնելու կարգը

Բելառուսը դարձավ «Փաստաթղթերի հյուպատոսական օրինականացումը չեղյալ հայտարարելու մասին» Հաագայի համաձայնագրին միացած 40-րդ պետությունը: Զգալիորեն պարզեցվել է Բելառուսից այլ երկրներ մշտական բնակության մեկնող քաղաքացիների փաստաթղթերի ձեւակերպման կարգը: Այժմ պետք չէ, որ էմիգրանտներն այցելեն համապատասխան երկրների Մոսկվայում գտնվող դեսպանությունները: Բելառուսի արտգործնախարարությունում կառավարությանը կից արխիվների եւ գործավարության կոմիտեում հաստատված փաստաթղթերը կճանաչվեն համաձայնագրի մասնակից բոլոր պետություններում:

Լիտվայում շատ խոսում են, քիչ գործում

Գերմանա-լիտվական ընկերության առաջին նախագահ Կարլ Պլեզենեսը հայտարարել է, որ ԳԴՀ-ն կարող է Լիտվային ավելի էական օգնություն ցույց տալ, եթե Լիտվայի արդյունաբերողները, գործարանատերերն ու պետական գործիչները ավելի մեծ ակտիվություն եւ շահագրգռվածություն ցուցաբերեին: Նրա կարծիքով, Լիտվայում շատ են խոսում արդյունաբերության նորացման մասին, բայց քիչ բան են անում դրա համար:

Ուկրաինայի պաշտպանության նախարարը Հարավսլավիայում

Ուկրաինայի պաշտպանության նախարար գեներալ-գնդապետ Կոնստանտին Մորոզովը վերադարձավ Սարաեւոյից, ուր նա մեկնել էր եռօրյա աշխատանքային այցով: Նախարարը այցելեց ՄԱԿ-ի ուժերի կազմի մեջ գտնվող Ուկրաինայի զինված ուժերի հատուկ գումարտակը, հանդիպեց անձնակազմի հետ: Կ. Մորոզովը պարգեւներ հանձնեց գումարտակի մի խումբ զինծառայողների: Նա այցելեց նաեւ ամերիկյան ռազմական հոսպիտալը, ուր պառկած են երեք վիրավոր ուկրաինացի զինվոր: Նախարարի խոսքերով, ներկայումս Սարաեւոյում գտնվող 350 հոգանոց Ուկրաինայի գումարտակի կազմը փոխվում է: Շաբաթ օրը Նիկոլաեւից եւ Դնեպրոպետրովսկից այնտեղ է մեկնել 200 զինծառայողներից բաղկացած վերջին խումբը:

Ձախ արմատականների հանրահավաք Սիմֆերոպոլում

Հունվարի 31-ին Սիմֆերոպոլում կայացած հանրահավաքում ձախ ուժերի ավելի քան 300 կողմնակիցներ պահանջել են վերականգնել Խորհրդային Միությունը, անհապաղ բարձրացնել նվազագույն աշխատավարձը, սառեցնել գները, դադարեցնել սեփականաշնորհումը, վերականգնել խորհուրդների իշխանությունը եւ պահպանել միասնական Սեւծովյան նավատորմը: Հանրահավաքի կազմակերպիչներն են Ուկրաինայի սոցիալիստական կուսակցության, Ղրիմի կոմունիստների միության եւ բոլշեւիկների համամիութենական կոմունիստական կուսակցության տեղական բաժանմունքները: Մասնակցեցին նաեւ ազգային փրկության ճակատի, Ղրիմի հանրապետական շարժման եւ այլ արմատական կազմակերպությունների կողմնակիցները: Հանրահավաքից հետո մասնակիցները ցույց են կազմակերպել, որի պատճառով 40 րոպեով դադարեցվել է երթեւեկությունը քաղաքի կենտրոնում:

Մշակույթ

Մեկ տարի առանց Բագրատունու

Հավանաբար ճիշտ կլինեն այս նյութը պատրաստել դեկտեմբերին, երբ լրացավ Վահագն Բագրատունու մահվան տարեդարձը (1938-1991): Սակայն ինչպես եւ այժմ, այն ժամանակ էլ նյութը մահախոսականի վերածվելու վտանգն էր առաջ գալիս: Չնայած մեկ տարի է, ինչ մեզ հետ չէ ռեժիսոր Վահագն Բագրատունին, նրա անկրկնելի արվեստի մասին հիշողությունը չի խամրում: Նույնիսկ հակառակը: Ժամանակի մեջ հեռանալով Բագրատունու ռեժիսորական արվեստը դառնում է մեր թատերական ժառանգության ամբողջական, ավարտուն մասը: Նրա ողջ կյանքը զարմանալիորեն բուռն էր, որովհետեւ գերհագեցած էր աշխատանքով, անվերջանալի նոր գաղափարներով ու ծրագրերով, որոնց մեծ մասը իրագործեց: Սակայն եղան նաեւ չիրագործվածները: Դրանցից էր նաեւ Անկարայում Կ. Սեն-Սանսի «Սամսոն եւ Դալիլա» օպերայի բեմականացումը: Հետաքրքիր է փաստը. ռեժիսորական կարիերայի սկիզբը Է. Փալիաշվիլու «Դաիսի» օպերան էր, ավարտը՝ «Սամսոն եւ Դալիլան»: Երկուսն էլ օրատորիայի տիպի օպերաներ են: Դրանց վեհությունը, դիցաբանությունը, կերպարների ցցունությունը, այդ ամենը մոտ էին Բագրատունու բնույթին: Ու թերեւս միայն այդ առումով չէ, որ բնութագրվում է «Բագրատունու թատրոնը», նրա առանցքը, կարծում եմ, բրեխտյան տիպի թատրոնն է:

Բագրատունին Հայաստանի թատերական կյանք մուտք գործեց 60-ական թվականներին, երբ արվեստի բոլոր բնագավառները դեմքով շրջվել էին դեպի գեղարվեստական նոր մտածողություն:

Սարատովի օպերային թատրոնում երեք տարի աշխատելուց հետո 1966 թվականին գալով Երեւան (ի դեպ, որպես ԳԻՏԻՍ-ի շրջանավարտի դիպլոմային աշխատանք բեմականացրեց «Դաիսին»), Բագրատունին Ա. Սպենդիարյանի օպերայի ու բալետի թատրոնում բեմականացնում է Ռիմսկի-Կորսակովի «Թագավորի հարսնացուն», իսկ հաջորդ թվականից մինչեւ 1974 թ. գլխավոր ռեժիսոր էր: Այնուհետեւ անսպասելի մեկնեց Նովոսիբիրսկ, որտեղ 14 տարի նա աշխատեց որպես օպերայի ու բալետի թատրոնի գլխավոր ռեժիսոր: 1987-ին Բագրատունին հրավիրվեց (ավելի ճիշտ կլինի ասել՝ վերադարձվեց) Երեւան: Այստեղ նա կոնսերվատորիայի օպերային ստուդիայի եւ գլխավոր օպերային բեմում մի քանի ներկայացում բեմադրեց: Նովոսիբիրսկյան երկարատեւ կյանքի տարիներին Բագրատունին բեմականացման համար Երեւան եկավ միայն երկու անգամ: Դրանք 1982-84 թվականներն էին, երբ նրա փառքը տարածված էր ողջ Միությունով, երբ նրա ռեժիսորական մոլեգին տաղանդն ապահովել էր Նովոսիբիրսկի թատրոնի փառքը, նրա փայլուն հյուրախաղերը Լենինգրադում եւ երբ Բագրատունու կենսագրության էջերում էին արտասահմանյան երկու բեմականացում:

Ամեն դեպքում «մոլորյալ որդու վերադարձը» տեղի ունեցավ, եւ մենք դրա համար ուրախ էինք, ինչպես հետագայում Օհան Դուրյանի վերադարձի համար: Նա վերադարձավ եւ կյանքը եռաց նրա շուրջը, բեմում եւ Երեւանի կոնսերվատորիայի պատերի ներսում, որտեղ Բագրատունին օպերային նախապատրաստման ամբիոնի պրոֆեսոր էր, ինչպես Նովոսիբիրսկում: Բագրատունին այրվելու, եռալու մարմնավորում էր (հիշենք Պ. Սեւակի հայտնի բանաստեղծությունը): Եւ դա գործնական հսկայական փորձով եւ մասնագիտական դպրոցին տիրապետելու հմտությամբ օժտված մարդու համար բնական էր: Մասնագիտականության բացակայությունը միշտ էլ զգալի է, իսկ այժմ առավել եւս, երբ ամբիոնը «հանձնվել է» երաժշտական եւ թատերական անհրաժեշտ կրթություն չունեցող մարդու:

Իսկ Վահագն Բագրատունին իր կրթվածությամբ հին ակադեմիական իմաստով անհատականություն էր: Օպերայի ռեժիսոր դառնալու համար նա անցել էր Երեւանի Չայկովսկու անվան երաժշտական դպրոցի հնգով, որտեղ դաշնամուրի դասեր էր առել եւ ձայնը մշակել հանրահայտ մանկավարժ Թամար Շահնազարյանի մոտ: Այնուհետեւ ընդունվել էր Երեւանի գեղարվեստա-թատերական ինստիտուտի դերասանական վարպետության ֆակուլտետը մասնագիտանալով Վ. Վաղարշյանի եւ Վ. Վարդանյանի մոտ: Ուսումը շարունակել է Մոսկվայում, ԳԻՏԻՍ-ի օպերային ռեժիսուրայի ֆակուլտետում Լ. Բարատովի ու Ի. Տումանովի ղեկավարությամբ:

Բագրատունու ռեժիսորական կյանքը տեւեց ընդամենը 27 տարի, 1964-ին առաջին բեմականացումը համընկավ կյանքի միջին շրջանին: Այդ ընթացքում նա բեմականացրեց երաժշտական եւ մի քանի դրամատիկական մոտ 40-ական ներկայացում, որոնցից շատերն ունեցան իրենց բեմական տարբերակներն ու նոր ընթերցումները: Համագործակցելով Հայաստանի, Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի (Է. Բոնդեւիլի «Տիկին Բովարի» օպերան) ժամանակակից կոմպոզիտորների հետ, այդուհանդերձ Բագրատունին հակված էր դեպի օպերային դասական խաղացանկը: Դասականը նրան հրապուրում էր բարձր գեղարվեստականությամբ, որը ունկնդրի վրա դաստիարակչական ազդեցություն էր գործում: Դասականը մեծապես կատարողական վարպետության դպրոց է, վերջապես, ռեժիսորական մեկնաբանման գանձարան: Վերդիի «Դոն Կարլոս»-ը, «Աիդա»-ն, «Օթելլո»-ն, «Տրավիատա»-ն, Պուչչինիի «Չիո-Չիո-Սանը», «Տոսկա»-ն, «Ջանի Սկիկկին», Բիզեի «Կարմեն»-ը, Չայկովսկու «Պիկովայա դամա»-ն, «Օռլեանի կույսը», «Դյութուհի»-ն, «Իոլանտա»-ն, Մուսորգսկու «Խովանշչինա»-ն, Բորոդինի «Իշխան Իգոր»-ը, Մոցարտի «Այդպես են վարվում ամենքը», Բեթհովենի «Ֆիդելիո»-ն եւ... Գերշվինի «Պորգի եւ Բես»-ը: Բոլորը չես թվարկի: Հայկական երաժշտությունից, թվարկվածներից բացի, Սպենդիարյանի «Ալմաստը», Գ. Արմենյանի «Խորտակում»-ը Է. Հարությունյանի «Մի կաթիլ մեղր»-ը:

Անհնարին է մի հոդվածում բացահայտել Բագրատունու ռեժիսորական մտածողության սկզբունքները: Նշեմ դրանցից միայն մի քանիսը: Ի տարբերություն իր շատ գործընկերների (օրինակ, Ռ. Ստուրուայի), որոնց համար ներկայացման հիմնական ընթերցումը արտահայտվում էր ռեժիսորական կառուցվածքով, հայ ռեժիսորի համար ավելի կարեւոր նշանակություն ուներ դերասանական խաղը: Նրա «խաղային» ներկայացման մեջ յուրաքանչյուր երգիչ պետք է ձգտեր հոգեբանական բնութագրի առավելագույնին: Դրա հետեւանքով Բագրատունու հետ աշխատանքը երգիչների մեջ բացում է դերասանական օժտվածության անհաս պաշարներ: Ազատագրվելով բեմական պայմանականություններից, երգիչներն իրենց հերոսներին դարձնում էին կենսականորեն առավել հավաստի: Օպերային ոչ միայն գլխավոր կերպարների, այլեւ բոլորի դերասանական նկարագրի արտահայտչականությունը Բագրատունու ներկայացումները դարձնում էին վառ եւ հիշարժան:

«Բագրատունու թատրոնի» մյուս առանձնահատկությունը ծավալայնության ձգտումն էր: Դրա տակ հասկացվում էին խոշորացված անհատականությունները, խաղացվող դրամայի իրադարձությունները, բեմական բեկումնակետերը (մինչեւ այժմ աչքիս առջեւ «Դոն Կարլոս» օպերայի տեսարաններն են, որ ես, դեռեւս կոնսերվատորիայի ուսանող, գրախոսեցի «Սովետական արվեստ» ամսագրում): Ծավալայնությունը Բագրատունու ներկայացումներում նաեւ բեմական պլանների տարածականությունն է, որոնք բացվում էին ժամանակի տարբեր չափումներում: Զանգվածային տեսարաններում Բագրատունին հասնում էր բացարձակ տպավորիչ դիտելիության, որն արտացոլում էր ներկայացման ընդհանուր ոճը: Միզանսցեններում հաճախակի խոշորացված մանրամասներն ազդում էին պլաստիկ կերպարի ամբողջականության վրա:

Եւ վերջապես, երրորդը՝ ռիթմը: Բագրատունու ներկայացումները միշտ էլ առանձնանում էին տեմպո-ռիթմի շարժունակությամբ: Բուն երաժշտությամբ թելադրված բեմական զարգացման ռիթմը հանդիսատեսին համակում էր ներքին եւ արտաքին շարժման ներդաշնակությամբ: Բագրատունու անգամ այն ներկայացումները, որոնք հղացված էին որպես դանդաղաշարժ, երբեք ստատիկ չեն եղել: Նրանցում հոսում էր ստեղծողի արյունը, նրանց սնում էր ստեղծագործ կենդանի միտքը:

Վահագն Բագրատունու ներկայացումները Երեւանի թատրոնի բեմից աստիճանաբար սկսեցին իջնել արդեն նրա կյանքի վերջին տարում: Բայց այն ժամանակ թեեւ հազվադեպ, այնուամենայնիվ ինչ-որ բան ներկայացվում էր: Սակայն նրա վախճանից հետո չի դրվում նրա ոչ մի ներկայացումը: Վարպետը մեռավ, կեցցե թագավորը: Իհարկե, կարելի է դրա համար զանազան պատճառներ հորինել, առավել եւս, երբ հորինողները լարախաղացներ են իրենց լեզվով: Կարելի է թատրոնը վերածել օպերետային, օպերա-բալետային պրոֆիլի մշակույթի տան եւ պատերազմական հանրահավաքների միջեւ միջին ինչ-որ բանի (ես ի նկատի ունեմ թատրոնի կոլեկտիվի ժողովները, որտեղ ճնշման ներքո ընդունվում են որոշումներ այսպես կոչված ազգային թատրոնի օգտին) եւ ընդհանրապես մաքրել թատրոնը ամենից եւ ամեն ինչից, որ չեն համապատասխանում իրենց քաղաքականությանը: Եւ այսպես շարունակ[illegible]

Սակայն այս ամենը «օրերի փ[illegible]» է (Բ. Բրիան) եւ դա կանցնի: Ա[illegible] նա մեր փառքը, մեր [illegible]ները ու նվաճումները: Կմնա Վահագն Բագրատունին:

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
երաժշտագետ

ԱԶԳ - ՄԱՐԶԱԿԱՆ

«Սպարտակ»-ը չեմպիոնների առաջին գավաթակիր

Մոսկվայում ավարտվեց ԱՊՀ երկրների չեմպիոնների գավաթի անդրանիկ խաղարկությունը:

Եզրափակիչում հանդիպեցին Ռուսաստանի եւ Բելառուսի չեմպիոնները՝ Մոսկվայի «Սպարտակ»-ն ու Մինսկի «Բելառուս»-ը: Ուժերն անհավասար էին, եւ «Սպարտակ»-ը հաղթելով 8:0 խոշոր հաշվով, դարձավ ԱՊՀ երկրների չեմպիոնների 1-ին գավաթակիր:

Ֆուտբոլային նման անսովոր հաշիվը շատերի կարծիքով պայմանավորված է նրանով, որ «Բելառուս»-ի առաջատար խաղացողները Բելառուսի հավաքականի կազմում մրցաշրջագայության են մեկնել օվկիանոսից այն կողմ: Ի դեպ, Բելառուսի ընտրանին մինչեւ օրս 1:1 հաշվով է ավարտել ընկերական հանդիպումները Պանամայի եւ Էկվադորի հավաքականների հետ:

Մոսկովյան մրցաշարը ցույց տվեց, որ ընդամենը մեկ տարում ԱՊՀ կազմի մեջ մտնող պետությունների, բացառությամբ թերեւս Ռուսաստանի, ֆուտբոլային ընդհանուր մակարդակն ընկել է:

Այդ են վկայում «Սպարտակ»-ի 7:0 հաշվով Լատվիայի, 8:0 հաշվով Ադրբեջանի եւ Բելառուսի չեմպիոնների նկատմամբ հաղթանակները: Մասնագետների կարծիքով, մրցաշարը օգտակար էր բոլոր մասնակիցների համար եւ հույս կա, որ այն կդառնա ավանդական:

Անդրադառնալով խմբային մրցաշարում ՀՄԸՄ-ի ելույթներին, նշենք, որ դժվար թե դրանք գոհացուցիչ եղան թե՛ մի երկրպագուների եւ թե՛ իրենց ֆուտբոլիստների համար: Կարելի է բազմաթիվ օբյեկտիվ պատճառներ բերել, որոնք հնարավորություն չտվեցին ինչպես հարկն է պատրաստվել պատասխանատու մրցաշարին, սակայն փաստ է նաեւ, որ մրցակիցներից միայն Բելառուսն էր ֆուտբոլային ավանդույթներ ունեցող պետություն: ՀՄԸՄ-ն նույնիսկ չկարողացավ հաղթել Էստոնիայի չեմպիոնին, որը տարիներ շարունակ նախկին ԽՍՀՄ-ում թիմեր չէր ներկայացնում վարպետների մրցաշարերում:

Ճիշտ է, ՀՄԸՄ-ը խաղը շահում էր 3:2 հաշվով եւ միայն մնացած 3 րոպեում «Նորմա»-ի ֆուտբոլիստները կարողացան փրկել խաղը, այն ավարտվեց ոչ-ոքի՝ 3:3:

Վիճակագիրներին տեղեկացնենք, որ Տաջիկստանի «Ռեգար» թիմի հետ խաղում (2:1) ՀՄԸՄ-ից գոլերը խփել են Հայկ Սարգսյանն ու Արսեն Ավետիսյանը, իսկ «Նորմա»-ի հետ խաղում աչքի են ընկել Հայկ Սարգսյանը, Գեղամ Հովհաննիսյանը եւ Արսեն Ավետիսյանը: ՀՄԸՄ-ը մնացել է Մոսկվայում, որտեղ շարունակում է նոր մրցաշրջանի նախապատրաստության ուսումնամարզական հավաքը:

4-րդ խմբի ամփոփիչ աղյուսակը

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. «Բելառուս»	3	3	0	0	9-2	6
2. «Նորմա»	3	1	1	1	8-4	3
3. ՀՄԸՄ	3	1	1	1	5-6	3
4. «Ռեգար»	3	0	0	3	3-13	0

«Հոգովենս» մրցաշարն ավարտվում է

Հոլանդական Վեյք ան Զեե քաղաքում անցկացվող շախմատային խոշոր փառատոնը մոտենում է ավարտին: Գլխավոր մրցաշարում մնացել են երկու մասնակիցներ՝ Կարպովն ու Իլեսկասը, որոնք անցկացնում են չորս պարտիայից բաղկացած եզրափակիչ մենամարտը: Երեք հանդիպումից հետո Կարպովն առջեւում է 2:1 հաշվով:

Իսկ զուգահեռ շվեյցարական խաղակարգով ընթացող մրցաշարում, որտեղ հանդես են գալիս նաեւ երկու երեւանցի գրոսմայստերներ, ետեւում է մնացել նախատեսված 12 տուրից 9-ը: Աղյուսակը 6,5-ական միավորով գլխավորում են Հոջսոնը, Օլը, Պիկետը եւ Սալովը: Նրանցից կեսական միավորով ետ են մնում Ադամսը եւ Լոբրոնը, մեկական՝ Հակոբյանը, Ազմայպարաշվիլին, Գելֆանդը, Շիրովը եւ Տուկմակովը: Սմբատ Լպուտյանը վաստակել է 4 միավոր:

ԳԱԳԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Կասպարովի հետ կխաղա Շորթը

Իսպանական արքաների նստավայր Սան Լորենսո դե Էսկորիալ քաղաքում ավարտվեց Շորթ-Թիման շախմատի աշխարհի առաջնության հավակնորդների եզրափակիչ մրցամարտը: 13-րդ պարտիան ավարտելով ոչ-ոքի, Նայջել Շորթը ժամկետից շուտ (նախատեսված էր 14 պարտիա) հաղթող ճանաչվեց մրցամարտում, որի վերջնական հաշիվն է 7,5:5,5:

28-ամյա անգլիացի տաղանդավոր գրոսմայստերն առաջին անգամ իրավունք ստացավ աշխարհի չեմպիոն Կասպարովի հետ վիճարկել աշխարհի չեմպիոնի բարգը: Կասպարով-Շորթ մրցամարտը նախատեսված է անցկացնել այս տարվա աշնանը: Մրցավայրը դեռ հայտնի չէ: Երեւի բոլորն էլ առաջիկա մրցամարտում նախապատվությունը տան Գարի Կասպարովին, սակայն հետաքրքիր մրցավեճ է սպասվում: Չպետք է մոռանալ, որ հավակնորդների ավարտված շրջափուլում Շորթը հաջողությամբ հաղթել է այնպիսի հանրահայտ գրոսմայստերների, ինչպիսիք են անգլիացի Ջոնաթան Սփիլմենը, մինսկցի Բորիս Գելֆանդը եւ աշխարհի նախկին չեմպիոն Անատոլի Կարպովը:

Թիման-Շորթ
9-րդ պարտիա
Իսպանական պարտիա

1. e4 e5 2. Ձf3 Ձc6 3. Փb5 a6 4. Փ:c6 dc 5. 0-0 Ձe7 6. Ձ:e5 Թd4 7. Թh5 g6 8. Թg5 Փg7 9. Ձd3 f5 10. e5 c5 11. b3 h6 12. Թg3 f4 13. Թf3 Փf5 14. Թ:b7 Փe4 15. Թ:c7 Փ:d3 16. cd Փ:e5 17. Թb7 Նb8 18. Թ:a6 f3 19. Ձc3 fg 20. Նe1 0-0 21. Թe6+ Նf7 22. Ձd1 Թ: a1 23. Թ:e5 Թ:e5 24. Ն:e5 Ձc6 25. Ն:c5 Ձb4 26. Փa3 Ձ:d3 27. Նc6 Նa8 28. Նd6 Ն:a3 29. Ն:d3 Ն:a2 30. Ձe3 Աg7 31. Ա:g2 Նa5 32. Նd4 Նb5 33. b4 Նbb7 34. Նc4 Նfc7 35. Նg4 Նd7 36. h4 h5 37. Նg5 Ն:b4 38. d4 Նf7 39. Նd5 Նb2, սպիտակները հանձնվեցին:

Բաժինը վարում է ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Միջին Ասիա

ՎԵԼԱՅԱԹԻՆ ԺԱՄԱՆԵՑ ՈՒԶԲԵԿՍՏԱՆ

Իրանի ԱԳՆ ղեկավարը խոսեց հայ-ադրբեջանական հակամարտության մասին

Իրանի արտգործնախարար Ալի Աքբար Վելայաթին երկուշաբթի օրը Թուրքմենստանում ավարտել է պաշտոնական այցը եւ ժամանել Ուզբեկստանի մայրաքաղաք:

Թուրքմենստանում կողմերն ստորագրել են հուշագրեր տնտեսական համագործակցության մասին, ինչպես նաեւ դեսպանատների տեղաբաշխման պայմանների մասին: Թուրքմենստանի փոխվարչապետ Բորիս Շախմուրադովը ընդգծել է, որ Ա. Վելայաթիի հետ վարված բանակցություններում քննարկվել են երկկողմ հարաբերությունների զարգացման հարցերը, ինչպես նաեւ ս. թ. ապրիլին Իրանի նախագահի Ռաֆսանջանիի կատարելիք այցը:

«ԻԹԱՌ»-ին տված հարցազրույցում Ա. Վելայաթին նշեց, որ ընդունված փաստաթղթերը հավասար են ավելի վաղ կնքված համաձայնագրերը եւ վկայում դրանք շուտափույթ իրագործելու կողմերի ձգտումը:

Խոսելով հայ-ադրբեջանական հակամարտության մասին, Իրանի ԱԳՆ ղեկավարը նշեց, որ բոլոր տարաձայնությունները պետք է լուծվեն փոխադարձ վստահության եւ ըմբռնման հիման վրա: «Իրանն անցյալում մասնակցել է Ադրբեջանի եւ Հայաստանի հարաբերությունների կարգավորմանը եւ մենք հույսով ենք, որ այս հարցն արդար լուծում կգտնի», նշեց Վելայաթին: Նա հույս հայտնեց, որ շրջանի խաղաղության կայունացմանը պետք է նպաստի մերձկասպյան հինգ պետությունների գործակցության ակտիվացումը:

Ա. Վելայաթին Թուրքմենստանի ղեկավարությանը հայտնել է, որ տնտեսական համագործակցության կազմակերպության նախարարների խորհրդի փետրվարի 6-7-ը կայանալիք հերթական նիստում ինքը կոնկրետ առաջարկություններով հանդես կգա այդ շրջանային կազմակերպության գործողությունների ակտիվացման վերաբերյալ:

Տաշքենդում Վելայաթին բանակցություններ կվարի Ուզբեկստանի խորհրդարանի եւ կառավարության ղեկավարության հետ: Երեքշաբթի օրը նախատեսվում է հանդիպում նախագահ Իսլամ Քարիմովի հետ: Փետրվարի 3-ին Վելայաթին կմեկնի Ղազախստան: ■

Ղարաբաղյան խնդրի կարգավորման նկատմամբ Ռուսաստանի դիրքորոշման մեջ հակախորհրդավորական ոչինչ չկա: Ռուսաստանը հանդես է գալիս այդ երկրի հետ բնականոն բարիդրացիական հարաբերությունների օգտին: Այս մասին ֆանիցս արտահայտվել է Խորվաթիայի ղեկավարության հետ կայացած հանդիպումների ընթացքում:

Քիշնեւ

Սնեգուրը գոհ Ֆրանսիա կատարած այցից

Մոլդովայի նախագահ Միրչա Սնեգուրը Ֆրանսիա կատարած երկօրյա պաշտոնական այցից հետո շաբաթ օրը Քիշնեւում լրագրողներին հայտարարեց, որ ինքը Ֆրանսիայի ղեկավարներին երախտապարտ է տնտեսական բարեփոխումների անցկացման եւ երրորդ երկրների հետ համագործակցության զարգացման գործում իր հանրապետությանն օգնելու պատրաստակամության համար:

Մ. Սնեգուրը այցի գլխավոր արդյունքը համարեց Ֆրանսիայի եւ Մոլդովայի բարեկամության եւ համագործակցության պայմանագրի ստորագրումը:

Ավելի վաղ Փարիզում մեկնաբանելով հրաժարական տալու խորհրդարանի նախագահ Ա. Մոշանուի որոշումը, դա միանշանակորեն բնական է համարել «այն պայմաններում, երբ խորհրդարանի ղեկավարը ի վիճակի չէ ընդհանուր լեզու գտնել օրենսդրական ասպարեզը շրջափակող խմբակցությունների ներկայացուցիչների հետ»: ■

Ընդդիմություն

ՀՅԴ. «Ստվերային կաբինե՞տ»

Ինչպես «Սնարք»-ի թղթակցին հայտնի է դարձել ՀՅԴ ղեկավարության մոտիկ աղբյուրներից, Հայաստանի այդ ընդդիմադիր կուսակցությունը պատրաստ է ոչ միայն գրավելու հանրապետության իշխանությունը, այլեւ ունի կազմավորված «ստվերային կաբինետ»: «Կուսակցության մեջ, որն ունի քաղաքական գործունեության մեկդարյա եւ տարագիր գոյության 70-ամյա փորձ, կազմակերպական կառույցներ կան ինչպես դիվանագիտական եւ պաշտպանական ոլորտներում, այնպես էլ մշակույթի եւ սոցիալ բնագավառում, ինչը նրան թույլ է տալիս ազգի ու երկրի ճակատագրի համար պատասխանատվություն ստանձնել այս օրհասական պահին», «Սնարք»-ին հայտարարեց ՀՅԴ գործիչներից մեկը:

Նրա խոսքերով, Հայաստանը պետք է լինի ոչ թե նախագահական, այլ խորհրդարանային հանրապետություն, որտեղ վարչապետը քաղաքական դեմք է եւ ոչ թե տնտեսական կառավարող: Դաշնակցականները մտադիր են մտահղացումն իրագործելիս հենվել ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ սփյուռքում ազգի առողջ ուժերի վրա: ■

ՄԱԿ

Հայաստանը չի խլեարկել հօգուտ հակաիրանյան բանաձեւի

ՀՀ նախագահի մամուլի քարտուղար Ռուբեն Շուգարյանը հայտնեց, որ մամուլում տպագրված տեղեկությունները այն մասին, թե իբր ՄԱԿ-ում Հայաստանի ներկայացուցիչ Ալեքսանդր Արզումանյանը քվեարկել է Իրանին դատապարտող բանաձեւի օգտին, անհիմն են: Այդ բանաձեւը քվեարկվել է երկու անգամ, որոնցից առաջինում Հայաստանի ներկայացուցիչը ձեռնպահ է մնացել, երկրորդում չի քվեարկել: ՆՏ

ՌԴ ԳԽ նախագահ Ռուսլան Խասբուլատովը երկուշաբթի օրը հայտարարել է, որ վախենում է «պետական հեղաշրջման փորձից», նշելով, որ «դեմքերի այդպիսի ընթացքը լրիվին կանխատեսելի է, եթե դատելու լինենք որոշ ղեկավարների գործողություններից»: «Հեղաշրջման առաջին փորձից մենք կորցրինք Միությունը, երկրորդի դեպքում կարող ենք կորցնել Ռուսաստանը»:

ԻՆՖՈՐՄԱՏԻԿԱ

Հայաստանում ռուսաստանյան հայտնի ֆիրմաների առեւտրական գործակալը առաջարկում է մատչելի գներով եւ որակով եվրոպական, ամերիկյան եւ ռուսական ֆիրմաների արտադրանքը Երեւանում եւ Մոսկվայում գտնվող պահեստներից.

պատճենահանման սարքեր, քսերոքսային մեքենաներ, մոդեմներ, համակարգչային տեխնիկա, անընդհատ սնուցման աղբյուրներ, փինչ-ակտեր, սկաներներ, լազերային տպիչներ, ինչպես նաեւ էլեկտրոնային պահակներ, «Բազալտ» հեռախոսային կապի հասույթ սարքեր, 1.44 եւ 1.2 MB չափսի դիսկետներ եւ ՏՊ 250 բարձիկներ:

Զանգահարել 64.75.06

Զինամթերք

1993 թ. կարող է արտահանվել 4 մլրդ. դոլարի ռուսական զենք

1993 թ. ռուսական զենքի արտահանման ծավալը չի զիջի 1992 թ. ծավալին, որը կազմել է մոտ 4 մլրդ. դոլար, մամուլի ասուլիսում հայտնեց Ռուսաստանի արդյունաբերության պաշտպանական ճյուղերի կոմիտեի նախագահ Վիկտոր Գլուխիխը: Նրա խոսքերով, Ռուսաստանի ռազմական տեխնիկայի հիմնական սպառողները կդառնան Չինաստանը (որը 1992 թ. Ռուսաստանից գնեց 1 մլրդ. դոլարի սպառազինություն) եւ Հնդկաստանը, որոնց կարող են մատակարարվել ինքնաթիռներ եւ հակահրթիռային կայանքներ: Վ. Գլուխիխը չբացառեց նաեւ ռազմածովային ուժերի բնագավառում համագործակցության շուրջ Հնդկաստանի հետ բանակցելու հնարավորությունը: Բացի դրանից, Ռուսաստանը ծրագրում է փետրվարի կեսերին սպառազինությունների ցուցահանդեսի մասնակցել Միացյալ Արաբական Էմիրություններում, ուր կառաքվեն ռուսական հակատանկային համակարգեր, ինքնաթիռներ եւ հրազեն: Ռուսաստանը նաեւ կփորձի ռազմօդանավեր վաճառել Մալայզիային եւ տիեզերական տեխնիկա մատակարարել Ինդոնեզիային: Չի բացառվում նաեւ պաշտպանական տեխնիկայի համատեղ արտադրությունը Հարավ. Կորեայի եւ ՉԺՀ-ի հետ:

Վիկտոր Գլուխիխը հայտնեց, որ 1988-89 թթ. Խ. Միությունը զենքի համաշխարհային շուկայում առաջատար է եղել եւ իրագործել է զենքի համաշխարհային վաճառքի 38 տոկոսը, մինչդեռ ԱՄՆ-ի բաժինը կազմել է 30 տոկոս: 1992 թ. Ռուսաստանի բաժինը կազմել է 17 տոկոս, ԱՄՆ-ինը՝ 56 տոկոս:

Անդրադառնալով ռազմարդյունաբերության փոխարկի խնդրին, Վ. Գլուխիխը նշեց, որ անցյալ տարի այդ նպատակով հատկացվել է 77 մլրդ. ռուբլի, իսկ այս տարի կհատկացվի 500 մլրդ. ռուբլի վարկ: Ներկայումս ռազմարդյունաբերական համալիրի ամբողջ արտադրանքի 80 տոկոսը նախատեսված է քաղաքացիական կարիքների համար: ■

Ռուսաստան

Գազի գները ավելացել են 2-3 անգամ

Ռուսաստանի վարչապետ Վիկտոր Չեռնոմիրդինը հունվարի 29-ին ստորագրել է կառավարության որոշումը, ըստ որի գազի ներքին գները արդյունաբերությունում աճել են 3 անգամ, 1000 մ խորանարդ գազի դիմաց 1200 ռուբլուց 3600 ռուբլու: Հաշվի առնելով միջնորդ կազմակերպությունների վրադիրը, արդյունաբերական կազմակերպությունները 1000 մ խորանարդը պետք է գնեն 4000 ռուբլով:

Բնակչության օգտագործման համար գներն աճել են ավելի քան 2 անգամ, 1000 մ խորանարդը 250 ռուբլուց դարձել է 600 ռուբլի:

Նոր գները, ամենայն հավանականությամբ, Դաշնակցային Ռուսաստանի գների կոմիտեի եւ «Գազպրոմ» կոնցեռնի միջեւ փոխզիջման արտահայտություն են: «Գազպրոմ»-ը պահանջում էր արդյունաբերական գները բարձրացնել մինչեւ 4300 ռուբլի:

Ինչ վերաբերում է ԱՊՀ երկրներին գազ տրամադրելուն, ապա նրանք գազը այսուհետ կգնեն 13000 ռուբլով: Իսկ միջպետական համաձայնագիր ստորագրած երկրները 1000 խմ գազի դիմաց կվճարեն միջազգային գներով 80 դոլար, կամ 40-50 հազար ռուբլի: ■

Երեւանի օրհորդաց վարժարանը հայտարարում է ընդունելություն

Ուսման ծրագրում՝ նմանվարություն, բուժական պատրաստություն, օտար լեզու, երաժշտություն, կոսմետիկա, սեքսոլոգիա: Շրջանավարտները կստանան հաշվապահի կամ կոմպյուտերային տեխնիկայի օպերատորի միջազգային վկայական: Ուսման տեւողությունը՝ 1,5 տարի: Վարժարան կարող են ընդունվել միջնակարգ կամ բարձրագույն կրթություն ունեցող 30-ից ոչ բարձր տարիքի աղջիկները, 9-10 դասարանցիները եւ ուսանողուհիները: Դպրոցում սովորող աղջիկների համար նախատեսված են լրացուցիչ պարապմունքներ հայոց եւ օտար լեզուներից, բուհերի ընդունելության քննությունների ծրագրով:

Բոլոր դիմորդներն անցնելու են հարցազրույց: Փաստաթղթերն ընդունվում են մինչեւ ս. թ. փետրվարի 10-ը՝ երգ յախմբային ընկերության շենքում (Սայաթ-Նովա փ. 15): Հեռախոս՝ 56 28 86

Թբիլիսի

Վրաստանում Թուրքիայի դեսպանատունը բողոքում է

Վրաստանում Թուրքիայի դեսպանատունը բողոքում է Վրաստանի տարածքում թուրքական տրանզիտային բեռների եւ ավազակային հարձակումների փաստերի կապակցությամբ: Թուրքիայի դեսպանատան հայտարարության մեջ նշվում է բեռների բալանի եւ ուղեւորներին հասցված վիրավորանքների մասին: Վրաստանի ՆԳՆ ճանապարհատրանսպորտային ոստիկանության ղեկավարությունը հայտարարել է, որ ձեռք կառնի բոլոր միջոցները հետագայում այդպիսի դեպքերը կանխելու համար: Վրաստանի ՆԳՆ ավտոճանապարհային ոստիկանությունը հանրապետության ղեկավարությանը հայտնել է, որ համապատասխան միջոցառումների անցկացման համար անհրաժեշտ են լրացուցիչ ուժեր: ■

Լուրերի Հոսք

Նոր անսարքություն Չեռնոբիլի ԱԷԿ-ում

Հունվարի 28-ին Կիեւի ժամանակով 11 ն անց 2 րոպեին Չեռնոբիլի ԱԷԿ-ում կանգնեցվել է առաջին էներգաբլոկի տուրբոգեներատորը: Պատճառը յուղատարից յուղի արտահոսքն է: Չեռնոբիլի ԱԷԿ-ի հանրության հետ կապերի կենտրոնի գնահատումների համաձայն, դեպքը համապատասխանում է անվտանգության զրոյական մակարդակին:

175 մլն դոլար միջուկային զենքի ոչնչացմանը

Բիլ Քլինթոնը հավաստել է ԱՄՆ-ի մտադրությունը՝ Ուկրաինային 175 մլն դոլար հատկացնել միջուկային զենքի ոչնչացման համար: Ուկրաինայի եւ ԱՄՆ-ի նախագահները հեռախոսով պայմանավորվել են, որ Ուկրաինայի արտգործնախարարությունը եւ ԱՄՆ-ի պետքարտուղարը անմիջական կապ կհաստատեն փոխադարձ հետաքրքրություն ներկայացնող բոլոր հարցերի շուրջը խորհրդակցություններ եւ բանակցություններ անցկացնելու նպատակով: Բացի դրանից, զրույցի ժամանակ առանձնակի ուշադրություն է դարձվել շուկայական տնտեսությանն անցնելիս Ուկրաինայում ծագող տնտեսական խնդիրների լուծման բնագավառում համագործակցությանը:

Խորհրդային անձնագիրը մինչեւ սեպտեմբեր

Էստոնիայի սոցիալական գործերի նախարար Մարջու Լաուրիստինը գտնում է, որ Էստոնիայի տարածքում ժամանակավորապես բնակվողների ինքնության վկայականը պետք է միջազգային իրավական ծանչում ստանա եւ կիրառվի մինչեւ 1993 թ. սեպտեմբերի 1-ը՝ ԽՍՀՄ քաղաքացու անձնագրի գործողության ժամկետի ավարտը, հաղորդում է «Հոմ մինուտեն» թերթը:

Էստոնիայում ակտիվանում է թմրաբիզնեսը

Ոստիկանական վարչության գլխավոր տեսուչ Իգոր Ամանի խոսքերով, Էստոնիան դարձել է թմրադեղերի տարանցման երկիր: Հանրապետությունում, որտեղ մինչեւ վերջերս կար թմրադեղերի փոքր շուկա, բացահայտվել է նախանական հումքի վերամշակման երկու ընդհանուր լաբորատորիա: Թմրամոլության տարածման վտանգը տեղական ոստիկանության համար խնդիր է առողջապահության եւ սոցիալական օգնության համապատասխան կառույցների բացակայության պատճառով: Թմրադեղերի տեղաշարժի կասեցման աշխատանքների ողջ ծանրությունն այժմ ընկած է սահմանապահ եւ մաքսային ծառայությունների ուսերին:

1993 թ. հոկտեմբերին Սոչիում կանցկացվի շիկահերների փառատոն

Այսպիսի առաջարկությամբ Սոչիի ղեկավարությանն է դիմել «Կասոլիս» ստեղծագործական լաբորատորիան: Ենթադրվում է, որ փառատոնի առաջին կազմակերպիչները կլինեն «Նեդելյա» թերթը եւ Ռուսաստանի հեռուստառադիոընկերության «Ռոսս» միավորումը: Թեման հետաքրքրել է շատ արտասահմանյան լրագրողների, մասնավորապես BBC ռադիոյի ռուսական խմբագրության աշխատակիցներին: ■

Կ2-Սերվիս կոոպերատիվը վերակազմավորվել է
«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ»
ՍՊԸ-ի
եւ շարունակում է առաջարկել
լավագույն հաշվապահական, գործարար
եւ բանկային ծրագրերը ԱՊՀ
երկրներում:
25.47.58
25.24.63
63.64.06

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635

Խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 581841

Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863

Apple® Macintosh®
համակարգչային շարվածքը
«Ազգ» թերթի

Azg
armenian daily

Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635

47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

Թերթի ձեւավորման եւ տառատեսակների հեղինակ ՊԱՎԵԼ ՂԱԼԱՔՅԱՆ